

Kelen András*

SZOCIOGRÁFIKUS BESTIÁRIUM A PROSTITÚCIÓ EMANCIPÁLTABB HATÁRTERÜLETEIRŐL

A bestiárium állatok, madarak, különféle fantasztikus teremtmények és néhány esetben kövek és növények leírását és értelmezését tartalmazta. A bestiáriumok különösen népszerűek voltak a XII-XIII. században, amikor egyszerre szolgáltak didaktikus olvasmányként, képeskönyvként, tankönyvként illetve forrásmunkaként.

A prostitúciót körbejáró szociológiai magyarázatok valahogy mind keveset fognak. Valahol mindig kilóg egy fontos konstitutív mozzanat, magyarázatlanul marad egy elhagyhatatlan jelleg, vagy éppen erőltetetté válik az elgondolás, mert a való világ bugyrai váratlanul bonyolultak. A változatos városi szcéna, de még a vidéki kínálat sokrétősége láttán tehát jórészt dadogni kezd a szociológiai vagy kriminalisztikai elmélet. Pedig könyvet sokat írtak már erről a mesterségről, majdnem annyit, mint ahány férfi vagy nő van, akinek célja lehet azzal, ha közönsülésre szánja el magát. De hát az a jó, ha sok könyv van egy témáról, az érdeklődő ilyenkor erdőben érezheti magát, fák helyett könyvek sűrűjében kalandozhat. Ráadásul a monográfiák és szociográfiák mellett ott vannak az előterjesztések is, hiszen a közigazgatás is alaposan tematizálja ezt a jelenséget világszerte.

Ezekben a pozíciós papírokból hemzsegnek a jogászok szörnyűséges lateiner-megnevezései: ott van például az *abolicionista* elmélet, amelyet 1875-ben egy angol lelkész felesége indított el útjára. A joghatósági sürgést-forgást egészében megszüntetné a kéjnök körül, mert áldozatnak tekintti őket, nem elkövetőnek és inkább az őket kényszerítőket, lefőlözőket, kizsákmányolókat, függésben-tartókat ellen igyekszik felvenni a harcot. Azt, hogy a prostituált általában nem egyedül tevékenykedik, már a szóhasználat is mutatja: *prostitutor*, aki kizsákmányol és kényszerít, és *prostituált* az áldozat. Az EU legtöbb tagállama ezt a filozófiát követi. Ott van aztán a *prohibicionista* elmélet, amelyet a puritán pártállami időkben nálunk is elfogadtak, és nemrégiben a protestáns szigorúra időnként visszataláló Svédország elevenített fel. Ezt ugyan még egyetlen szakértő sem vette észre, de a svéd prostigyakorlatban (a klient bűntetik, a lányt elvonókúrára/átnevelésre utalják) az a legérdekesebb, hogy egy egészen ritka szociológiai konstellációt valósít meg: egészen kevés példa akad arra a világon, hogy valami és az ellenkezője is igaz. Ez a svéd betiltási gyakorlat úgy viszonyul a nemi örömszerzés e rövid útjához (*gyorsforralt* kéj: Benamy Sándor) mint a keresztény fundamentalizmus egyik régi római pápája a frivolnak érzett ókori olimpiai játékokhoz – betiltaná és elnyomná az egészet. Akkor már talán a Németországban és Hollandiában kiteljesedett *reglementációs* modell áll a legközelebb a mindennapok gyakorlatához. Szeretjük/nem szeretjük, a dolog itt van, és nem tűnik el, amíg jobbat nem találnak ki, tehát közrendészetileg és közegészségügyileg érzelemmentesen szabályoznunk kell. Ez a modell foglalkozásként, sőt jogként fogja fel a prostitúciót.

Nos, ezek a kezdetlegesen csikorgó megközelítések nem is elméletek, legfeljebb felbuzdult politikusok kvázi-cselekvésének vezérfonalai – gondolta Valgatha. Közgazdászként ő megszokta, hogy nagyobb

* Főiskolai tanár, Általános Vállalkozási Főiskola

pontoságra törekedjék. A holland-német gyakorlatot ő például inkább *kameralistának* nevezte, mert az adóbevételek révén az államkincstár haszna – ha egyszer felszabadították ezt az ősi foglalkozást – minden további erkölcsiséget lesöpör és felülmúló mozgatóerőnek számít. A közgazdász olyan összehangolt elméletre vágyott (leginkább az abolicionizmus alapján), amely képes nagyobbat markolni ebben a sokszínű jelenségvilágban és minden idevágó nélkülözhetetlen mozzanatot leírni. Bár – távol még bármiféle elmélettől – egyelőre még munkaképes definíciót sem talált a bérnők teljes spektrumára, tehát a mai kor *rabszolgáinak* zárványszerű életvilágától a házrajáró diáklányokokon és a bérelt lakásban dolgozó masszözökön át a *kereset-kiegészítő* anyák és háziasszonyok második gazdaságig húzódó teljes skálára. Végleges definíció híján is biztos volt azonban benne, hogy a kielégítő elméletet egyfelől a *belyszín* nyomában, másfelől pedig az *információs aszimmetria* jegyében fogja megtalálni. Jól tudta azonban, hogy addig még nagyon sok empiriára lesz szüksége ahhoz, hogy művével előállhasson. Munkadefinícióként a következő tréfás megkülönböztetéshez tartotta magát: aki abban érdekelt, hogy minél nagyobb legyen a férfi szerszáma, az polgárasszony; aki pedig minél kisebbben reménykedik, az prosti. Gondolkodásának kiindulópontjával azt fogadta el, hogy amiként a Kárpát-medencében a „föld akarata az erdő” (ha valahol nagyobb területen magára hagyják a földet, ott magától erdő fog susogni alig néhány emberöltő alatt), azonképpen az 50000-nél nagyobb magyarországi települések szórakoztatóiparának akarata (még ha az önkormányzatok ezt egyelőre nem veszik is tudomásul) a *bérműszés szabadsága* (Arany után szabadon).

„Az idők szavára hallgatva, miért ne állíthatnék fel elméleti keretet úgy, hogy definícióval egyáltalán nem is szolgálak?” – gondolta. Úgyis mindenki tudja, miről van szó. Megerősítést keresvén, megpróbálta felidézni Johanna, a vérmes természetű, kutatóból lett miniszteriumi tisztviselő meghatározását: „A prostitúció nemi aktus, amelyet valaki szolgáltatásszerűen nyújt, anyagi ellenszolgáltatás fejében, változó ügyfelek számára.”. Hát ez a szűkkeblű szöveg bizony definíciónak is fonnyadt, hiszen oktalanul felölelné az Ady Endre édes kis színésznőit is, akik pályájuk érdekében sohasem mondhattak nemet a vidéki kiskakas színidirektor úrnak. Nem szólva egyes házasságok belső dinamikájáról! Hagyjuk hát minél hamarabb magunk mögött a munkadefiníciókat! Akkor értünk meg egy szubkultúrát, ha modellezni tudjuk, ha tehát láttatni tudjuk, hogy egyes jellegzetes szituációkban hogyan működik, hogyan reagál, és milyen összetevők motiválják, és éreztetni tudjuk a határait, vagy legalábbis kontúrjait. Afrikában példának okáért mindmáig, ha egy leány együtt hál a kedvesével, akkor a fiú alkalmanként pénzt ajándékoz a lánynak – anélkül, hogy rossz asszociációkat idézne ezzel fel. Meg kell találni ezt a modellt, amely egyszerre lesz prediktív és deskriptív erejű. A prediktív képességet (*tervezés*) majd használják a miniszteriumok, a deskriptív pedig beszámolóik élményanyaga lesz. Ez a keresett életmodell – amely tehát egyfelől magán viseli a kurva-lét minden jegyét, ám egyben előremutató sajátosságokat is tartalmaz - minden jel szerint a masszörlányok életvilágában rejlik, mert ők a mai tömeges, emancipálódott és globalizálódott szexmunkások, akik jócskán maguk mögött hagyták már a kizsákmányoltság, sőt az alkalmankénti „fehér” rabszolgaság meghatározó vonásait.

Valgatha Pál élete delén járó középkorú, középtermetű férfi volt, minden, az amúgy közeli alkonyt sejtető vonás nélkül. Különös disszonanciákat hordozott. Szellemileg mohó volt és türelmetlen, ám fizikailag és főleg testmozgásában, legjobb esetben is csak tempós. Erre rakódott rá egy további kettőség: a fűrge elmeél a pontos artikuláció miatti lassabb dikcióban nyilvánult meg. Szellemi tájékozódásában étvágát a válogatosság jellemezte, csak amit integrálni tudott, az érdekelte (A Rawls-féle *reflektív egyensúlyt* sokra tartotta). Fizikai étvágya és asztali szokásai pedig egy óriáskigyóéhoz voltak hasonlóságok. Ezek összehatásukban annyit tettek, hogy a korabeli csitrik már évtizedekkel ezelőtt is olykor azt mondták rá, hogy „félőreg”. Ma már az egykori *Naturbursch* habitusában és dömhecz megjelenésében egyaránt összebbcsiszolódott, szellemileg és fizikailag összhangba került. Az ilyen emberekre mondják, hogy tíz évet nyugodtan letagadhatnak. Amennyit egyébként letagadhatott, annyival meg is előzte korát. Elei a poszt-huszita idők zsoldostársulásainak egyikével ütöttek be Magyarországra és harcoltak a Felvidéken még a Hunyadiak ellen. Ez a (mondjuk így *belycsináló*) harc időben elhúzódozó volt, amolyan húzd-meg-ereszd-meg módra. Ivadékaik azután megölték a gömörsegi Derencsény faluját, majd 1920-ban a csehek *újrabevonulását* követően a nagyapa a pozsonyi egyetem tanári karával együtt az állampolgári hűségeskü helyett a kirúgatást majd a menekülést választotta. (Talán kicsit elhamarkodott, talán kicsit hisztérikus volt ez a kari döntés akkor erről a *megfutásról* – magyar szempontból, hogy kiegyeznők ma az akkori közállapotokkal, pozsonyi, selmeci és kolozsvári egyetemekkel! Pár évre rá a Maniu-kormány sokkal inkább a közalkalmazotti nyugdíjukat megadta a vándorbotot fogottaknak, pesti pályaudvarokon vagonokban meghúzódoztaknak, a felvidékiek még ezt az elégtételt sem kapták meg.)

A martalóc ősök sűrű vére mára vérbeli kutató közgazdásszá nemesedett (*banyatlott*) benne, politikai nézetei is jól belesimultak a mai hungarusok köztársaságának főáramába, bár pártválasztásához a két nagy kínálata nem volt elég – mi több, a rendszerváltozás számára gyakorlatilag nem hozott többpártrendszer, hiszen a magáén kívül más párt egyszerűen szóba sem jöhetett neki. Szakmájában nem vitte igazán sokra,

pedig letette az asztalra azokat a műveket, amelyek egyébként hírnévre segítenek. Nem „igyekezett” sohasem. Nem lustaságból, hanem megfontolásból: amire törekedett, az kevésbé a *média által felépített* hírnév volt, hanem valami egészen más, amit talán a „jó élet egyensúlyainak” lehet nevezni. (Ebből néha sajnos csak az időt ügyesen múlatni képes dzsentri-életvezetés sikeredett – az önérvényesítésnek mindenestre az ilyesmi nem kedvez, még a tudományban sem). Önkorlátozó megfontolásait már témaválasztásaiban is meg lehetett ítélni. Témaválasztásaiban egyetlen vezérelve volt: mindig igyekezett az *antropológiai konstansokról*, azaz kortól és kultúrától független általános emberi dolgokról írni. Ezek ugyan mindig jó alkalmat kínáltak neki, hogy koráról és az őt körülvevő társadalomról értekezzen, ám a szakmai közbeszédet sohasem ezek a felvetések tematizálják. Ha hírnévre tehát nem vergődött is, szűkebb szakmai körökben azért jól ösmerték, és azok is inkább elismerő felhangokkal társították nevét, akik csak olvasták sejtelmes hangzású nevét írásai elején, de személyesen sohasem találkoztak a meglehetősen visszavonultan élő tudóssal. Egy őszi konferencia-előadás anyagaként Valgatha most éppen a prostitúció katonai vonatkozásait igyekezett felderíteni. A markotányosnők mellett egyre több kultúrtörténeti érdekesség került eléje az ebben a sajátos, de érvényes értelemben *munkaszolgálatra* kényszerített leányokról és asszonyokról. Tanulmányai, gondolat kísérletei és könyvei már a nyolcvanas évek vége óta nem cédulákból álltak össze, ún. „early adopter”-ként mindig az elsők között sajátította el az informatikának és telekommunikációnak azokat az újításait, amelyek kéziratái hizlalásában segítségére lehettek. Ezzel lehetővé vált számára, hogy akárhol támad egy jó gondolata, ne engedje el, hanem ragadja meg nyomban és integratív módon, hozzátoldja azokhoz a kéziratjaihoz, amelyekben éppen dolgozott – kettőn, hármon is szimultán. Most az alábbi – reggeli újságolvasás és egy egyetemista korából ismert sinológussal folytatott beszélgetés nyomán – rögzített szöveggel bíbelődött.

Katonai prostitúció

1937 júliusában a császári hadsereg, támadást indított Kína ellen. A harcok kiteljesedésével koreaiak százezreit kényszerítették munkaszolgálatra, nagy részüket a japán szigetekre hurcolták. A második világháború idején 2 millió 300 ezer koreai volt munkaszolgálatos. A császári hadsereg állomáshelyein pedig több ezer koreai nőt kényszerítettek prostitúcióra.

E történelmi tények helyes értelmezése céljából a sinológus kolléga felhívta a közgazdász figyelmét arra a tanulságos párhuzamra, ahogy a britek „dolgoztak” a nyelv, a közigazgatás és a vallás tekintetében Írországban – sok száz évük volt rá – illetve, ahogy a japánok jártak el Koreában. Valgatha fejében azonban érthető módon a történelmi Magyarország Felvidékén a magyar megyei közigazgatás kebelében az évezredes együttélés során „felnevelt” (*politikailag talán bölcsebb itt emancipációhoz segítsérről beszélni*) szlovák nemzet párhuzama járt, amikor fontolóra vette az alábbi rövid tényleírást. 1910 augusztusában a Japán Birodalom elérkezettnek látta az időt Korea látszatfüggetlenségének felszámolására. A japán katonatisztek – mint néhány évvel később mások Károlyi Mihályt – kivont karddal kényszerítették Szundzsong koreai császárt a lemondó nyilatkozat aláírására. Az ország élére japán fő kormányzó került. Az egyetlen hivatalos nyelv a japán lett, a koreai nyelv használatát szigorúan megtiltották (*a kis naivak*). A teljes asszimiláció érdekében mindenkinek japán nevet kellett felvennie. A szociológiai absztrakciókra mindig kész sinológus végül arra is felhívta a figyelmet, hogy az is munkaszolgálatként értelmezhető, amikor az immár kommunista Észak-Korea titkosszolgálatának munkaerőigénye céljából egyszerűen elraboltak tizenegy japánt. A koreaiak szó szerint „nyelvekre” vadásztak. Azért volt szükségük néhány szigetországba, hogy azok a japáni nyelvet tanítsák a pártszolgálatban titkos feladatra kiképzendő ügynökök felkészítése során.

Ezeket a súlyos történelmi tényeket mérlegelte Valgatha, hogy logikai összefüggésekbe tudja rendezni a női munkaszolgálat baljós intézményét. Magyarország persze sajnos túlon túl is megfelelő hely arra, hogy komoran valóságos értékén tudjuk kezelni ezeket a rég megesett dolgokat, hiszen máig élő emlék ez a – ma már szerencsére inkább csak az otthoni elbeszélésekből ismert baljós – történelmi alakzat. Magyarországon azonban minden kultúrtörténeti univerzáléhoz, világszerte ismert történelmi tényhez hozzáteszünk valami pluszt (*és ez így van jól*). Mi, szerencsés maiak annak is tanúi lehetünk, ahogy a politikában olykor az acsargásig szembenálló csoportok közül a keresztény középosztály a maga szenvedéstörténetét például ezzel az (*rettegetten brutális, de a besorozottak életét mégsem célba vevő, és ennyiben huszadik századi mértékkel mérve közeputasnak tekinthető*) intézménnyel is előszeretettel össze-

függésbe hozza és az ötvenes években dívó vidéki kitelepítést (a palócföldi Mikszáth-leszármazottakat történetesen a fővárosba telepítették), mint sui generis sztálinista invenciót az *előttük jártak* megpróbáltatásainak relativizálása céljából makacsul így – *munkaszolgálatnak* – nevezi. Arról is sokat tudnának mesélni a fővárosi öregasszonyok, vajon a katonai prostitúció a zordabb jelenség, vagy a harcoló katonáknak a civil lakosságon (en passant, *mintegy útközben*) elkövetett alkalmi erőszakoskodásai.

A közgazdásznak minderről a szociológia heidelbergi klasszikusa jutott eszébe, akinek történeti tények sokaságát sikerült impozáns elméletbe rendeznie a *passzív liturgikus célszervezetek* fogalmával. Weber persze városi céhmestereket látott csak maga előtt, akiket valamely földesúr mesterségük szabad gyakorlásának jogának fittyet hányva, akár örökletes módon is a maga (munka)szolgálatára kényszerített, meg székely határőröket, akik elsőszülötteinek hetediziglen az volt a kötelességük, hogy főfoglalkozásban örökjenek, de sejtelve sem volt a lányokról és asszonyokról, akik foglalkozás híján csupán testükkel megjelölt módon kerültek „foglalkoztatásra” e szörnyű intézmény keretei között.

Ha Weber nem is, Valgatha családjában ez a mozzanat bizony része volt annak a nagy narratívának, amely a világháborús évek traumájának házilagos feldolgozását, voltaképpen az évtizedeken áthúzódó permanens gyászunkát jelentette. Ez a család tehát közelebbről is találkozhatott a katonai prostitúció intézményével, ami nem más, mint a harcoló katonák számára – a lelkiekkel összhangba hozott és ennyiben bestiálissá vált testi – szükségletek ellátása kényszer alkalmazásával „besorozott”, vagy (*ez már az orosz változat*) szabadon feltalált-felkutatott nőekkel. Ez a fajta magyar fájdalom, mint ismeretes, Apor püspök személyében vált emblematikussá. Valgatha maga ugyan már a háború után született, de az akkor 8 éves két ikernővérét az ember nélkül maradt édesanyja az ostrom idejének minden éjszakáján maga mellé fektette az ágyba és ettől azt várta, hogy a rátörő katonák helyette inkább majd a többi lakót, lehetőleg pedig az éppen színeváltozását megelő házmesternét részesítik előnyben. E jámbor várakozás kimeneteléről ma már semmit nem lehet tudni, az érintettek java már nincs életben, a két nővér pedig, aki pedig ismeri a választ, a traumát hallgatással kezeli. Nehézné, a légóparancsnokból és nyilas összekötőből lett pártállami házbizalmi házmesternő élete egyébként mélyen belenyúlt az ötvenes-hatvanas évekbe is, amikor egyszer így mesélt:

– Tudod Palikám, itt a térvárosi Ó utcában emberemlékezet óta bordélyházak is működtek. A mi házunkban persze nem, itt csak tisztos polgárlakások vannak az utcai fronton, mint például a tiétek, és a kispolgáriak körbe a gangon egészen a cselédlépcső melletti, WC nélküli lakásokig. De már a mellettünk lévő ház is, és tovább az egész utcában szinte minden második ház csupa olyan lakásokkal épült, amelyek egy szobából és vizesblokkból állanak. Hát ezek bizony nyilvánosházak voltak, mi tagadás. Te már nagyfiú vagy, látom, hogy kihívásként éled meg (*nem így mondta persze, de Valgatha ma már ilyen „kategorikusan” gondolkodott, emlékezett*) a létrán ablakot mosó háztartási alkalmazottak által alulról nyújtott látványt – hát akkor tudnod kell ezt is. No ezek a háború alatt eleinte dolgoztak (*business as usual*), majd amikor az ostromgyűrű szorossá vált, akkor víz és villany híján már nem tudtak működni, a felszabadulás után (*így mondta ő is!*) pedig egy ideig az utcán mozgó emberek közül senki sem fizetett a nőkért. Áprilusra azonban már enyhült a helyzet, a romokat eltakarítottuk és a közüzemi szolgáltatások is újraindultak. A lányok pedig plakátot nyomattak és a következő szöveggel hirdetni kezdtek: „A fény nem fényűzés, a lyuk sem luxus”.

A konferencia-előadáson kívül a közgazdász alapvetően egy nagy elmélet felállításán dolgozott. Ez, meglehet, kissé idejétmúlt gondolat kísérlet. A nagy ideológiák és mindent felölelő világmagyarázatok és alapfogalmak iránti érdeklődés lehanyaglásával a hagyományos társadalomtudományi struktúrák is megfakultak (ma egy vállalatnak van *üzleti filozófiája*), ő mégis nem tudott szabadulni attól a gondolattól, hogy összefüggéseket és leíró magyarázatokat láttasson ezen a speciális területen. Mármint a bérnők életvilágának területén. Alapvető társadalomismereti észrevétele az volt, hogy ma már ennek a területnek csak egy szelete maradt meg a prostitúció hagyományos kényszerkeretei között (*fizess, és azt csinálhatsz velem, amit akarsz*). Ilyen máig továbbélő zárvány az autókban parkoló stricik futtatta országút- és utcalányok és a „fehér rabszolgaságnak” nevezett nőkereskedelem, valamint a vad *hyperspace* bulik hűs-kereskedőinek élőárúja. A szexmunka zöme azonban ma nem okoz *tágra zárt szemeket* senkinek sem. Ilyenek mindenekelőtt a masszózók, továbbá az éjszakai vendéglátósok, csövön pörgő go-go és sztriptíz táncosok, hostessek, és call-görlök. Tehát mindenki, aki Münchenben báróként saját varkocsánál fogva kiemelte magát a prostitúció hagyományos társadalmi háromszögéből (aki *emancipálódott* – gondolta a marxizmuson és feminizmuson felnőtt Valgatha). A hagyományos háromszög legalján lévő egykori futtatók itt már a szolgáltató üzleti tervének sikerében érdekelt férfiakká vagy nőkké, menedzserekké és madámokká szelídültek. A szolgáltató szexmunkások maguk, amennyiben szolgáltatásukat a kezükre fókuszálják, ma már a vendéglátóipar, a *test körüli szolgáltatások* valamint a természetgyógyászat határterü-

letén mozgó humán szolgáltató iparág szereplőivé váltak, és e középosztálybeli létre vergődött egyéni vállalkozók – alkalmanként akár hitelképes bankügyfelekként – nélkülözik az észrevehető kapcsolatot az alvilággal. Ami nem jelenti a kapcsolat teljes hiányát – stúdióikat a lányok például nem a szabadpiacról bérlik, hanem egy kötött „rulírozó” lakásalapról kapják. Ugyan kiktől?

Vermeer van Delft: A kerítőnő

Kábítószerfüggő szolgáltatóval sem lakásokon lehet találkozni. Annak, akit nem a megélhetés gondja, hanem a napi belövés árának megkeresése hajt ebbe az üzletágba, terepének megmaradt az utca. Hajszáleretek létezésére ugyanakkor még jól utalnak olyan apró szeplők, mint például az, hogy a Széchenyi-tervben a cégbíróságon fellelhetetlen társaságok kaphattak pénzt „élményfürdők” létesítésére. Ezen az úgyszólván idillikus képen tovább árnyal valamit az a nyilvánvaló másik tény, hogy mindez a jámbor *domesztikálódottság* csak az országhatáron belül igaz. A szexmunka ugyanakkor országhatárokat, nyelvi és foglalkoztatáspolitikai korlátokat nem ismerő globális iparág, ám éppen a globalizálódott részéről senki nem merné azt állítani, hogy ott háziasszonyok ártatlan kereset-kiegészítéséről, eredeti felhalmozási életszakaszukat élő, menedzserszemlélettel megáldott virágzó lányokról lenne szó.

A masszórlányok életvilágának felderítése céljából Valgatha terepmunkára vállalkozott, és ezzel kupijáró emberré vált. Mint már érintettük, körülbelül annyi bérnő érhető el minden városban, ahány fa van a városi erdőben vagy ahány könyvet írtak erről e témáról. A kutató tehát arra nem vállalkozhatott, hogy személyesen felkutatja valamennyijüket, de a masszózők leválogatása után maradó címlistát egy népszámlálási kérdező biztos lelkiismeretességével lelátogatta. Ez a mélyinterjú empirikus kutatás bizony éles fordulatot jelentett nála. A *szoknyavadászatot* ugyan eddig sem vetette meg, de vérbeli nyomkeresőként majdhogynem jobb szerette a vadászatot a szoknyánál. A vadászat férfias mozzanata – az új körülmények között – ennyiben tökéletesen elesett, és átadta a helyét annak a kellemes izgalomnak, hogy kifélélt-mifélélt rejt a megszerzett cím, és a telefonban megismert hang. Anyagilag amúgy nem érzékelt különbséget; amit most – résztvevő megfigyelőként – költött a döngönyöző lányokra óradíjként, azt eddig is fel-felköhögte eszpresszó- és éttermi számlák, illetve mozi- és színházjegyek formájában különféle rendű- és rangú hölgyismerősei számára.

Ő lett az az ismert vendégtípus, aki „csak” beszélgetni akart a vendéglátóssal. No nem mintha összetévesztette volna ezeket a hazai kokottokat a gazdag hagyományú gésasággal, amely a férfi vendég kiszolgálását a kedves műveltség, a megtartó erejű formagazdagság és egyfajta önként vállalt bezártság hármasságában teszi. Ő nem csevegett, még kevésbé lelkizett a lányokkal, hanem az *etnometodológiának* nevezett szociológiai módszer ajánlásait követve bizalmukba férközött és így explorálta őket. Mindig felfeküdt az inkább műtőszágnak tetsző masszázsasztalra (Freud díványára is vendég feküdt, de abban a szituációban mégis csak a mester kérdezett) masszázst azonban nem mindig kért csak figyelmet. Tanárosan-terápiásan lassú dikcióval és táblabíró módjára készen elősorjázó, megformált mondatokban adta elő mondanivalóit – ez valóságilag transzba taszította e fizikai munkához szokott szolgáltatókat. Az elkábított lányok szóra-

kozottan simogatták, járatták kezüket domború mellkasán (a semmittevés idegesíti őket), a közgazdász pedig óvatosan érdeklődött munkájuk és még tapintatosabban körülményeik iránt, a mesterek pedig meghálálva a barátságos szót és empátiás érdeklődést, leggyakrabban kimerítőleg válaszoltak. Ez a nyitott hozzáállás csak megerősítette a közgazdász munkahipotézisét, hogy ebben a *félvilági* körben semmiféle *alvilági* kapcsolatra nem kell számítani. A lányok bizalmának megszerzéséhez a legfontosabb eszköz az volt, hogy emberszámba vette a masszózt, szolgáltatónak tekintette, akinek szaktudása van.

Szolgáltatástipológia

A masszórlányok munkájához kell egy fajta érzéketlenségnek látszó lelki keménység. Különbözik nem volna meg az *elszántságuk*, hogy válogatás nélkül megmunkálásra elfogadjanak eléjük fekvő lecsupasztott férfitesteket az ormótlantól az öregszerűig. (Persze hason fekve majd minden krapek egyforma, hátára gurulván pedig *legott* kiváltképpen az). A keménységük nem más, mint védekező mechanizmus, amely biztonságot kölcsönöz nekik azzal, hogy az alkalmanként kusza vágyaktól átfűtött vendéggel elfogadtatni képesek a játékszabályokat. Játékszabályok és korlátozások pedig vannak ebben az iparágban. Nincsen olyan masszó, aki mindenre hajlandó. Az egyik jellegzetes határszabás, ha eleve csak kézimunkát vállalnak. Ezt jelenti a Bill Clinton révén világszerte szállóigévé vált, egyáltalán nem tartalom nélküli kifejezés: erotika kizárva (*az elnök sem közösült*). Tehát akármilyen, a vendég kielégülését eredményező, aktus következik is, az soha sem lesz kölcsönös, hanem a lány fog dolgozni ellenőrzött körülmények között, a vendégen, akinek legjobb esetben azt engedik meg, hogy nem kell közben a *tappancsát* magánál tartania.

Az extrák pedig, ha vannak egyáltalán, sok esetben, vendégre szabottak. Valgatha megfigyelte, hogy a lányok – a természetgyógyászzal határtevékenységet folytató masszóztól (*akinek utána fizetünk*) az országúti luvnyáig (*akinek előre fizetünk*) – védekező mechanizmusai jól tipizálhatók. Azzal az egyszerű megoldással férközött a mit sem sejtő szexmunkások bizalmába (*ha nem fogadják bizalmukba, akkor nem szeretik a vendégségnél többet akarókat, például az internetes szoknyavadász oldalak Wittmanfiúit, akik minőségellenőrzést folytatnak és később írásban beszámolnak a szolgáltatásról*), hogy minden lehetséges metakommunikatív módon értésre adta (*és sok ilyen mód van, miközben egy terepasztalon fekszik a szabályosan előkészített férfitest*), hogy ő most egy szakemberhez fordul speciális, másutt meg nem kapható testi szükségletei (*teszem azt egy megerőltetéstől letapadt izom oldása*) vagy *kósza vágyai rőzselángjának* kielégítése céljából. Ez az egyik nagyon fontos lelki építőkövek minden szexmunkásnál. Ezt a megfigyelt konstitutív mozzanatot később Valgatha modellé fejlesztette és – az egészségügyi szolgáltatásoknál tapasztalható – *információs aszimmetriának* nevezte el: aki ilyen piaci körülmények között nyújt szolgáltatást, az megfelelő pszichológiai helyzetben van ahhoz, hogy elkerítse a lelkét. (*Impregnálja, nehogy teherbe essen*).

A félvilági nők egyik feltűnő képessége, az önmérséklet és határszabás képessége, megmozgatta a közgazdász prózai fantáziáját: ez egy tartalmas és felmutatásra érdemes jelenség – gondolta. Olyan ez, mintha a polgári világban csak részállást vállal valaki, aki megtehetné a napi nyolc órát is, de családi elfoglaltsága vagy anti-produktivista meggyőződése alapján nem engedi át magát teljesen a fogyasztói társadalom mókuskerekének, hanem önkéntes határt szab önmaga keresőképességének. Ezt a hipotézist azonban, hogy megállja helyét, meg kell még tesztelni. Biztos igaz-e, hogy a szexmunkásokat nem valami zsigeri dolog, például holmi fellépő undor lehetősége tartja vissza attól, hogy mindent és mindenkit és mindennel kiszolgáljanak? Az egyik első lekérdezett Vén Eszter lett, a magát negyvenesnek áruuló székely matróna. Ő olyan ügyesen építette be félvilági praxisát polgári életébe, hogy párja, barátnői és politikai barátai mit sem tudnak róla. Eszter párja egy márkakereskedésben tölt be olyan szintű menedzser pozíciót, hogy minden évben eljutnak a világmárka marketingeseinek vándorgyűlésére. A megkérdezett hölgyek kedvesei között a legszerényebb beosztásban egy pizzafutár fiú volt, igaz ennél is alább adta az a válaszadó, aki beismerte, hogy párja egész nap az interneten lóg, hasznos tevékenységként legfeljebb az ő hirdetéseit tartja rendben.

Eszter télen a fővárosban dolgozik, nyáron pedig a Balatonon üti fel tanyáját. Ezzel ritkaságszámba megy a szexmunkás szolgáltatók között, mert a Balatonon lehet persze ismerkedni pillangókkal, az éjszakai élet is nyitva áll az előtt, aki arra vágyik, de kifejezetten masszázsról nem lehet szó. Az üdülőhelyi piac törvényei ugyanis nem teszik lehetővé azt, hogy valaki folyamatosan helyiséget béreljen, a Barcas-jellegű mobilmegoldást pedig egyelőre még nem találta fel senki. Eszter fizimiskájáról annyit előre kell bocsátanunk, hogy akárha Bethlen Gábor fejedelem udvartartásából köszönné ránk, az a határozott érzésünk, hogy láttuk már ezt az arcot, valamelyik történelmi tablóról ismerős, talán az egri várvédő nők közül, vagy éppen egy történelmi vár nagyasszonyaként láttuk már. Ez a szolgáltató pedikűrösként tévedt

át erre a tiltott mezsgyére: kézbe vesz mindent, jókedvében alkalmanként még hatalmas kebleit is felkínálja (aranyárban), de a választás mindig az övé marad, sohasem a vendégé. Önértelmezése szerint ő olyan humán szolgáltató, aki tudja, ha sokáig matat egy férfi testén, akár a lába körül, akár a hátánnyakán, feszültség halmozódik fel, amely levezetést kíván. Eszter szakmáját komolyan vevő természetgyógyásként megtette azt a félviláginak is minősíthető lépést, hogy ne hagyjon kívánnivalót maga után. Még akkor is, ha titkon sejti, a kanosabb férfi vendégei kurvázás helyett járnak hozzá.

A közgazdász által feltárt másik alapvető őrző-önvédő mechanizmus pedig az, hogy sok szexmunkás fenntart valamely tevékenységformát, amit ő nem végez mással, csak a szerelmével. Mint ismeretes, van lány, aki veri; van, aki szívja, de ezek között is van, aki borzsúri módjára nem nyeli, hanem köpi; és végül – ez tűnik a legtöbb lelkerőt igénylő, *invazív* lépésnek, mert akkor már nem marad semmi elkeríthető, a magánéletnek fenntartott territórium – van, aki a lábát is szétteszi, ha valaki éppen ott kívánja az együttléte befűjezni. A termékakála durván szűlvá arra redukálható, hogy *nőbe* illetve *nőre* íríteneak – ezért a radikális feministák, akik a prostitúció kapcsán a lealacsonyítást érzékeltetve kifejezetten keresik a mellbevágó megfogalmazásokat, arról beszélnek, hogy a kliens ejakulációjakor végűl is WC-nek tekinti a prostituáltat. Ezzel szemben a szakma önértelmezése szerint ez a foglalkozás egy a számos humán szolgáltatás között. Ezen belül is leginkább a segítő szakmákhoz szeretik hasonlítani magukat. Valgatha a maga részéről a masszűzőkben három szerepkört látott elkűlöníthetőnek: mindenik, még a legkutyautűűb is, hordozott magában valamit az anya, a barátűű és a terapeuta kevercsébűűl.

Itt van aztán az egyik legfontosabb határszabás esete: egyáltalán ad-e intimmasszűűst a szolgáltató vagy sem. Sok szolgáltató számára ez amolyan etikai mezsgye, szinte valláserkűűlcsi jelentűűséget tulajdonítanak számára. (Zárójelben ismétlem meg az ártatlan olvasó kedvéért, hogy az „erotikamentes” kifejezés ezen a *zárvány-dűűgűűny* piacon nem ezt a megkűűtést érinti). Sokan próbálkoznak meg ennek a határnak az érvényesítésével, de általános a tapasztalat, hogy a „piac” ezt nem fogadja el. Igaz, ami igaz, ha női kezek munkálnak egy pasin, aki nincsen fábűűl, akkor az, ha csak a nyilvános testtájakra korlátozűűdik, bizony hagy *kívánnivalűűt* maga után. Sok vendűűgszereplűű háziasszony mindenestre, aki nem akar félvilági nővé válni, intimmasszűűst még kérlelésre sem nyűűjt - a tus alá küldi a felajzott kanokat.

Anekdotának ott van például a Szakasits Musetta tragikusan komikus esete. Ez a köpcűűs asszony nyűűltenyészűű apjával él együtt, de délutánonként kisiűűával együtt átteszi székhelyét egy bérelt újbudai panellakásba. A gyerek a leckéjét írja vagy tévűűzik, és egyelőre sejtelve sincs, hogy édesanyja nem pedikűűrűűs. Valgatha ennek a témának külön figyelmet szentelt, és megállapította, hogy a prostituáltak nagyobbacska gyermekei kivétel nélkül mind tisztában vannak azzal, hogy „a mama pénzért szeret”. Ami e fiatalok (*nem minden erkűűlcstűűl vagy istentűűl elrugaszkozott akasztűűfavirágok*) fejlűűdűű pszichéjét illeti (amennyire ezt a témát explorálnia sikerűűlt és amennyi beszélgetést ilyen gyermekekkel lefolytatnia sikerűűlt), mentális egészségűűk és szociálizációs esélyűűk nem rosszabb, mint a gyermekűűket egyedűűl nevelűű családfenntartó anyák esetében ez megszokott. A közgazdász várakozásai szerint családvédelmi, nővédelmi és szexuálpszichológiai kollégái hamarosan tematizálni fogják ezt.

Ott van például Krisztina, aki nemcsak nevében, hanem észrevehető mellén is feszűűletet hord. Ő feminista női civilszervezetek hangadójaként emblematikus figurájává vált mindannak a valláserkűűlcsi megkűűzelítésnek, ami Valgathát sajnálkozással töltötte el társadalmi kérdésekben. A feminizmus valláserkűűlcsi megkűűzelítése ragaszkozűűdik ahhoz, hogy a szexus szabadsága azt jelenti, hogy a szexhelyzeteket csak interperszonálisan megteremteni szabad, azonban fogyasztóként kihasználni tilos. Valgatha, aki ismerte a férfűűleek egyes rejtelmait, tamás volt ebben a szigorűű megkűűzelítésben. Tamáskodásában odáig jutott, hogy még azt is mérlegette, ellenérzesei kinyilvánításaképpen ne hordjon-e karűűt ő is a nyakában. Végűűl is az ő ősei ezt a kűűnzűűeszkűűt használták éppoly elűűszeretettel, mint a rómaiak a keresztűűt.

Musetta specialitása az, hogy úgy tud hátulról lassan a férfűűi lába közűű nyűűlni, és olyan finoman forgatja ott csápait, hogy a réműűlettel határos bizsergetés egész testűűkben visszhangzik. (Suetonius jegyezte fel az egyik római császárrol, hogy lankadó férfűűiasságát azzal élesztgette, hogy kisgyermekeket tanított be arra, hogy úszás közben a lába között forgolűűdjanak). Más jel is bizonyítja Musetta klasszikus műveltségét: a negyedik ízben lassan lecsengűű lűűdbűűrűű borzongatás után azt találta megjegyezni, hogy íme, előállította a kűűtorális többszűűrűűs női orgazmus hím megfelelőjét. Hozzátette, ha Teiresziasz (a vak görűűg jűűs, aki abban az egyedűűlláló szerencsében részesűűlt az istenektűűl, hogy kítapasztalhatta mindkét nem fizikális érzésűűlágát) ezt is ismerhette volna, bizonyára nem tesz olyan egyértelmű nyilatkozatot a női érzeműűnyek javára.

Telefonált egyszer egy vendűűg és röviden tájékozűűdott a kínált szolgáltatásról. Musetta csak masszűűst nyűűjt kérésre „intim befűűjezésel”. (A fűűrdűűszobájában azonban a szemleűűton lévűű Valgatha észrevette a Corsodyl radikális szűűjfertűűtlenítűű őblűűgetűű szert is, s ebbűűl logikusan arra következtetett, hogy ez az asszony más férfűűiának alkalomadtán többet is felkűűnáll). Nos, a telefonban a szexmunkások elég nyűűltan és a magyar nyelvben még nem tökéletesen meggyűűkerezett, egyenes szóhasználattal, olykor gépiesen, olykor kreatívan elsorolják, mi mindent lehet kapni náluk. (*Az AIDS valahog nem téma ebben a szcűűnűű-*

ban, közmegegyezés van, hogy az csak drogosok és melegek között fordul elő – azok a lányok is, akik csak óvszerrel adják elő, inkább az elidegenítő effektus kedvéért ragaszkodnak ehhez, semmint a fertőzés megelőzése céljából. Pedig a „Mibályi Rozália csókja” azért nem teljesen a múlté (még). Szóval informálódott a férfi, talált a szolgáltatáspalettán magának megfelelő kínálatot, az árban is egymás tenyerébe csaptak (virtuálisan), majd megbeszéltek egy időpontot. Az időpont elérkezvén a férfi újra hívott, itt áll a bankautomata előtt és nem tudja kinyerni a pénzét. Nem jön. Musetta hoppon maradt, de ez még belefér, kivált hogy a vendég maga mondta le a randevút. Igen ám, de a férfi hazaérvén újra hívta, és átfűtött hangon suttogta, hogy nagyon kanos kedvében van, nem szabadul Musetta bűgő hangjának búvköréből, és kéri, hogy telefonon vezényelje neki azt a folyamatot, amellyel *relaxálni* tud.

Vannak azután konstitutívnak már nem nevezhető, de további fontos apró különbségtételek, megnevezések és elhatárolódások, amelyek mind arra hivatottak, hogy oldják azt a szexmunkából szükségképpen adódó bajt, hogy csekély e munka – mondjuk így – társadalmi presztízse és ennél fogva a munkások önbecsülése is (*kognitív disszonancia*). Musetta iparkezdése úgy történt, hogy 18 éves korában „fiúzni” kezdett és így abba kellett hagynia az iskolában megszokott sportos, edzésekkel tarkított életmódját. A szóhasználat fontos itt, jól rávilágít a némileg jelentkező *kognitív* disszonanciára. Sok fiatal lány például diáknak mondja magát, értésre adva, hogy ő csak részmunkaidőben van most itt. (*Part-time lover* – dúdolta a közgazdász a Freddie Mercury által sugallt tréfás értelemben). Mintha bizony a részmunkaidős bérnő(stény) finomabb falat volna a főmunkaidőben kéjelegtetőnél – morgolódott tovább; ez az erőteljesebb szóhasználat egyáltalán nem jelentette azt, hogy ez az értelmiségi férfi megvetette volna a szexmunkásnőket, ez inkább csak mozgékony elméjének változatosságra, szóhasználatbeli változatosságra törekvését mutatta. Nem, őt egyáltalán nem hatotta meg, ha valaki másodállásúként csak mellékkeresetért űzi ezt a mesterséget, ő a műgondot és a professzionalizmust kereste és azt értékelte, cserében viszont szubjektíve sietett elismerni e szakemberek aspirációját (*jogát?*) arra, hogy a többi szolgáltatóval egyenrangú kézművesnek tekintsék őket. (*Ne má’, jó, hogy nem kékgallérosok, vagy éppen non-profit kamarába tömörült humán szolgáltatók* – objektíve tehát már nem szavazna a jogi emancipáció mellett).

Foglalkoztatás

Ott van aztán az a szóhasználat, amit a szexmunkás-lányok természet adta következetességgel alkalmaznak: ők most *dolgoznak*. Van, aki ezt azzal is aláhúzza, hogy két mobiltelefont tart fenn, az egyiket a vendégek csörögnek, a másik a magánélet kommunikátora. A foglalkoztatás mozzanata abszolút fontossággal bír itt. Ugyanis a munka minősége, a munkakörülmények és az önállóság foka dönti el, vajon a kényszerrelemek, az esetleges erőszak és pszichológiai terrorizáltság, illetve a hűskersekedelemmel való kapcsolat dominálnak-e vagy pedig inkább a hagyományos szabad vállalkozás mintájával írható le ez a réteg. Ez egy konstitutív mozzanat, amit nem lehet egyetlen ítéletbe sűríteni, mert – mint alább kiderül – még a legemancipáltabb réteg sem mindig mentes a fenti riasztó vonatkozások egyikétől-másikától. Ezért a Valgatha interjú tapasztalata szerint mindenképpen téves a prostituáltak érdekvédelmi szervezetének az az álláspontja, hogy ma már minden lány kvázi egyéni vállalkozóként éli életét és csak a hatóságon múlik, hogy – a *reglementációs* modelltől áttéréssel –, mikor emeli őket a tisztos és adózó középosztályba. Ez ugyanis legfeljebb az emancipáltabb rétegre lehet érvényes. Mint ismeretes, a fő különbség a közönséges prostituált és a félvilági ranglétra legmagasabb fokain álló masszóz, szállodában dolgozó hostess illetve escort-lány (régies megnevezéssel élve: *betérák*) között az, hogy míg a kilóra vásárolható előbbieknél fogyóeszközként épp oly kevés egyediségük van, mint egy call-girlnek, addig az utóbbiak már marketinget is űznek (*márkájukat építgetik*) és ennyiben igyekeznek egyediségükben elfogadtatni magukat és így kiszolgálni a férfibrándokat.

Szerte a harmadik világban, de még Romániában is, fut egy – a prostitúcióval kapcsolatos – sikeres megelőzési program. Jól illusztrálja a különbséget a tárgyamul választott emancipáltabb réteg és az erőszaknak és foglalkoztatási köntösbe öltöztetett nyers manipulációnak leginkább kitett, letelesebb szexmunkás-réteg között. Míg nálunk a szexmunka választásában leginkább a középosztályban megkapaszkodás a motiváció, addig például Thaiföldön megelőzésen azt értik, hogy betanítással és bentlakással munkalehetőséget biztosítanak *magas kockázatú gyermeklány-koborszok* számára. Elmennek tehát civilek egy faluba és az ottan ténfergő tinédzserek közül (kicsit ahhoz hasonló verbunkos eszközökkel, mint régen nálunk a katonának állni hajlandókat) kiválogatják a szállodaipar számára konyhára, takarításra szóba jöhetőket. Ezeknek a tanfolyam idejére lakást és alapképzést biztosítanak, majd végzettként továbbadják őket a vendéglátóiparnak. Mindezt a non-profit szervezet számára a vendéglátóipar finanszírozza. Valgatha számára világos volt, hogy ez a tiszteletreméltó filantróp ügy éppúgy nőkereskedelmi tevékenységként működik, mint a megelőzni kívánt tevékenység, éppen csak az eszközök és a szponzo-

rok mások, valamint persze a cél polgárinak tekinthető. Itt tart mindenesetre ma a prostitúció megelőzésével foglalkozó társadalomtudomány.

A szexmunkások gyakran megkülönböztetik magukat a képzés és képzettség, sőt akár a végzettség papírjainak halmozásával. Erre adott esetben még költenek is és elvégeznek sok tanfolyamot. E tanfolyamok külön tanulmány tárgyat képezhetnek, a kutató közgazdász játszott ugyan a gondolattal, hogy maga is befizet egy betanító kurzusra, végül azonban elállt a gondolattól, mert úgy tűnt neki, a dolog az „alumnusok” elbeszélésén keresztül is megérthető. Masszázstanfolyam ugyanis éppolyan sok van, mint masszázs és masszóz. A masszázások differenciálódását pedig a marketing vastörvényei diktálják. Mindegyik iparos arra kényszerül, hogy megkülönböztesse magát, innen a sok ledér elnevezés: svéd, thai, tao, komplett, mix, kundalini, stb. Vannak aztán az iparági promóciónak kódszavai is, csakúgy mint a szintén félviláginak számító (ha nem is a föld alá kényszerített) antiszemizmushoz: a *levezetés* azt jelenti, hogy a masszóz kész arra, hogy a végén megfejelje valamivel még a gyúrást; a *relaxálás* a duzzadó szexuális vágytól való aktív megszabadítást jelent; a *potencianövelés* a begyepesedettségből újra gyakorlatba hozott *ipsze* mozgékonyabbságát jelenti. (*Curzio Malaparte, az aktív fasizmustól a passzív maóizmusig eljutott olasz író ezt másként érezte: ő a férfiaság jelének láttatta azt, ha minél tovább megtartóztatja magát a férfi – a Vatikán ennek ellenére indexre tette*); a *szexmentesség* pedig általában a vagina kívülállását jelenti. Csak helyeselni lehet, ezt a diszkréciót. Valgatha meggyőződött arról, hogy távolról sem csak a hatóságok elől (*az erkölcsrendészet köszöni szépen él, és jól van*) rejtegetik magukat és munkájuk tényleges természetét ezzel, sokkal inkább arról van szó, hogy a hírverők is meg a munkásnők is ösztönösen követik azt a régi illemszabályt, hogy tabuk márpedig (*akárcsak strigák*) nincsenek eladdig, amíg rejtve tarthatóak. A diszkréció pedig már gyakorlatias feladat, elsősorban a ház többi lakója előtt kell az ügyfélforgalmat eltitkolni, valamint a vendégek összetalálkozásának elejét venni, de ez ugyanúgy vonatkozhat egy ügyvédi irodára is.

Az önmaguk pozitív megkülönböztetésének másik terepe az, hogy a masszázs a természetgyógyászat határos mesterség. Kvázi egy az úgynevezett segítő szakmák közül. És a lányok bizony sok vendégnek segíteni tudnak kisebb-nagyobb, ügyes-bajos testi dolgaikban. Valgatha összefutott már virgonckedvű, járókeretes öregurakkal, alkalomadtán egy neves, idős íróval; vagy elhanyagolt cukorbetegségében megrokkant, az altesti véredényei állapota miatt normális párkapcsolatra képtelen ismerőssel is – ezek a maguk módján elesett emberek mind olyasmit találnak e lányoknál, amit sehol másutt nem kaphatnak meg. A lányok ezzel körülbelül ugyanannyit keresnek és kevés vesződéssel, ugyanannyit segítenek, mint az idősotthonokban dolgozó nővérek, akik borraivalójukért – minden körülményeskedés nélkül egy paraván mögé állva – kérésre kiverik az egykor nagytermészetű, elesettségükben is vállalkozóbb kedvű kisöregék töppedt füttyjét.

Ha a középosztályi lét küszöbéként elfogadjuk: amikor valakinek már nem okoz idegfeszültséget megbirkózni a közüzemi szolgáltatók fizetési igényeivel, akkor az érintettek nem tartoznak a középosztályba. Havonta visszatérő módon köti le figyelmüket és háztartási energiájukat az, hogy a szükséges pénz a postai sorban álláshoz rendelkezésre álljon. Átutalási betétszámláról persze szó sincs, ezeknek a lányoknak túl gyakran összemosódik az APEH és a bankszámla viszonya. Musetta például előadta, hogy ő annyit áll sorba egy hónapban a postán, hogy reflexiói is támadtak e nagyüzem működését illetően. Azt vette észre, hogy sehol nem nagyobb a kontraszt a kiszolgálás zordonsága és az ügyfeleknek levelük nagy nehezen történő átvétele felett érzett megkönnyebbült öröme közt, mint a Postán. A postaszervezet tehát, ahonnan a távozó ügyfelek sodró erejű örömet éreznek, üzleti szempontból egyértelmű módon megállapíthatóan kihagy valamit, amivel sok-sok pénzt kereshetne.

Motivációk

Sok olyan lány tehát, aki még nincs túl mindenben (*a legkérgesebb lelkiüknek már csak az marad, hogy most csak az eredeti felhalmozás verejtékes szakaszában vannak, eljön az idő, amikor kiszállnak majd*), határokat szab saját önbecsülése megőrzése végett. Valgatha személyes véleménye a fentebb idézett erotikus termékskála gondos áttekintése után az volt, hogy a kenőanyagokkal ráségített manuális megmunkálás a legnagyobb kényeztetés, a többi „extra” inkább csak holmi kaland a manuális virtuozitás lehetőségeihez képest! A szolgáltató szempontjából azonban távolról sem ilyen egyszerű a helyzet, hanem bonyolult lelki konstellációk mutatkoznak. A kiszállás mozzanata, divatos szóval az exitstratégia igen jellemző itt. Aki prostitúcióba süllyed, annak – mint a kockázati tőkéseknek és az amerikai hadseregnek – mind exitstratégiája van, amelynek megvalósításán dolgozik.

Ha példának okáért azt kívánjuk megítélni, hogy egy szexmunkás mennyire tekinthető emancipáltnak, akkor a foglalkoztatottság hátterének vizsgálata mellett a másik konstitutív mozzanat: a prostituált-

munkával járó pszichológiai traumák feltárása. Valgatha közgazdászként a maga eszközeivel csak jelezni tudta, hogy itt egy beláthatatlanul nagy terület van, amit explorálni csak egy olyan pszichoanalitikus tudna, aki ilyen pácienseket kezel éveken át. (A dolog ironiája, hogy ha egy lány ilyen kezelésre vállalkozik, az a középosztályi lét biztos jele). Amúgy a lényegi kérdések itt nehezen explorálhatók, a szexmunkába süllyedés intim és alaposan elfojtott jelenség együttese pedig kiváltképpen nehezen. Amit itt feltételezni lehet, az inkább azzal a kérdéssel volna megragadható, *hogyan csúsztal bele?* Érdekes mellékkörülmény, amely adott esetben irányadó lehet, ha azt tapogatójuk, mit szól ehhez a munkájához a lány referenciacsoportja. Mert mindig vannak, akik tudják, mivel is foglalatostkodik barátnőjük. A lantját nemrégiben letett és megérdemelt nyugállományából (mondjuk inkább reálisabban: rendelkezési állományából) éppen ezen interjú erejéig visszaszólított Szántó Judit például azt említi, hogy az ő lipótvárosi háziasszonyokból álló baráti köre, az ÖTYE, mit sem tud évtizedes tevékenységéről. Meg vannak győződve, hogy ő gebines (akármit jelentsen is ez a szó) bármixer az éjszakában. Más eset, amikor a lány magához vesz egy munkát éveken át kereső fiút, aki szabadidejében általában számítógépezik, vagy éppen lóg valahol. Ezek a srácok mindig tudják, mi az ábra. Testvérek és szülők *soba* nem tudnak semmit.

Olyan esettel is találkozott Valgatha, hogy a lány csak a hétvégét tölti együtt kedvesével, itt a foglalkozás olyan jól fedhető, hogy alibi mesterség látszatának fenntartásával teljes az ignorancia. Az erről beszámoló húszas éveinek végét taposó lány, egy fiúgyermek anyja, azt a meglepő jelenséget sem mulasztotta el megjegyezni, hogy szexuális gerjedelmét illetően az ő étvágya sajnos összehasonlíthatatlanul nagyobb a nála legfeljebb néhány esztendővel idősebb barátjáénál – ez olykor konfliktushoz is vezetett már közöttük. Ezt a jelenséget Valgatha prostituáltakat is kezelő analitikus barátja ugyancsak megerősítette, ő ennek a jelenségnek a másik oldalával találkozik, azzal, hogy egyáltalán nem minden szextett múlik el érzések nélkül a lányok felett. Ezt a pozitívumot Judit sajnos mellőzni kényszerül, mert az ő specialitása az öregemberek jóltartása. Az ő üzleti modelljének az az észrevétel szolgált alapjául, hogy a hetvenes férfiak ma már egész virgoncok tudnak még lenni, de nyolcvanon túl valahogy összeesnek, lesóványodnak, megtöpörödnek. A maga eszközeivel – már ha a páciensek egyáltalán fel tudnak még mászni az inkább műtőságyra emlékeztető masszázstasztalra – ezt a folyamatot képes késleltetni, elmondása szerint, Judit. Beszámol arról, hogy a jellegzetes öregszagot nem tudja ugyan eltüntetni róluk, még a maximális testi higiéne mellett élő, ruházatukat nem elhanyagoló időskorúaknak is megvan ez a jellegzetességük, talán a bőr elvékonyodása és a faggyúmirigyek felszínre kerülése miatt, de az izomtónust karban tudja tartani és – ha kell még – a nemi aktivitás szintjét is finomra képes hangolni.

Egy magvas, de kezelhető probléma a magánélet pragmatikus elhatárolása. A lelki elhatárolás praktikáiról már szóltunk az imént, a gyakorlatias elszigetelés – ha egyáltalán – bizony legtöbbször csak hazugságokon keresztül lehetséges. Van, akinek az élettársa tudja, van, akinek nem is sejti, mi a barátnője munkájának tárgya. Érdekes módon, a legtöbb élettárs korban előrehaladottabb, gyakran egyenesen idősebb ember, ezek kevésbé finnyások és szükségképpen megértőbbek abban az irányban, hogy a nehéz időkben mindenki úgy keresi a kenyerét, ahogy tudja. Ezek a meglett férfiak nem hisznek a kézműves lányok “felhalmozó” majd váltást előirányozó beállítódásának, és a helyzetükben inkább tartós berendezkedést látnak. Ugyanúgy féltik kedvesüket, mint más veszélyes munkakörben dolgozó asszonyt félt a férje. Valgatha kevésbé tudott azonosulni ezzel a féltéssel? Az általa gyűjtött empiria nem nagyon ismeri sem a perverzió, sem pedig az erőszak eseteit. Elgondolkozva a perverzió fogalmán Valgatha a következő dekonstrukciót érezte helyénvalónak. A perverziók kicsit leképezik a prostitúciót. Ahogyan a prostik között vannak autonómak és futtatottak, azonképpen a perverziók is megoszlanak ártatlan kedvtelésekre, amelyeknek legfeljebb ritkasági értékük kölcsönözhet figyelmet, és tagadhatatlanul vannak erőszakos változataik is, amelyek ugyan ritkák, de azzal fenyegetnek, hogy a kanalizálható formák között túlsorannak. Ezek az esetek azonban, a perverz vagy erőszakos kliens felbukkanása kifejezetten ritka – egybehangzó nyilatkozatok alapján. A gond leggyakoribb forrása az, hogy az ügyfél utálja magát, azért mert csajozás helyett kurvázni kényszerül és ezért nem kedves a lányokkal, hanem mogorva, kurtán-furcsán keserű. A prostigyilkosságok mögött azonban inkább tartós kapcsolati problémák esetleg rablás gyanítható.

Elhagyva a pszichológia vizeit, a közgazdász számára megragadható konstitutív mozzanatok itt (1) az exitstratégiák feltérképezésében állnak, illetve (2) annak leszögezésében, hogy az e tanulmány módszertani bázisául szolgáló beszélgetésekkel (tehát nem terápiás célzatú explorációs önvallomásokkal) megragadható tények tanúsága szerint a szexmunkába taszítás (ami öncsalásként akár a szexmunka választásának is tűnhet) mindig egy magánéleti vagy a munka világához köthető töréshez, esetleg érzelmi traumához köthető. Sajnos, amikor a pályakezdést meghatározó traumákat, mint anamnézist tekintjük, akkor rendre érzelmi, fizikai és szexuális zaklatást találunk, sőt egyáltalán nem kerülhető el olyan ósdinak ható terminusok használata sem, mint a *megrontás*. Természetesen ez az egyik legnehezebben explorálható pont. Annyi mégis kiviláglott minden beszélgetésből, hogy ez a *baseline-pont* amelyen rögzült mintaként (*imprintként*) viselkedik. A fejét prostitúcióra adó fiatal *ott és akkor működő kényszerei* pályája során

mechanizmusá rögzülnek. Tehát – ami közgazdász szemmel interdiszciplinárisan rögzíthető, az annyi, hogy a szexmunkába süllyedés soha sem egy olyan típusú racionális döntéshez köthető, hogy most pályát változtatok, mert ott jobb megélhetést, távlatosabb piaci lehetőségeket látok – nem, itt sajnos mindig a megélhetésről magáról van szó!

Huszár Edina, egy konditeremben kisportolt, keblét és combját tekintve leányos arányait még a húszas éveit végére is megőrző kétkezi munkás, olyan hátgerinccel, hogy annak izmosan ívelt mélyedésében rendezett cseppekben fut le róla a kétkezi munkatevékenysége során keletkezett csapadék, aki kicsit vad arcvonásait tudomásul véve egy kemény nő habitusát és acélos tekintetét vette fel, ütemes gyúrás közben – a Roxyból hangzó „Lolita” kapcsán – az alábbi dialógusra volt fogható:

- Ismered Eddie ezt a Lolita-témát?
- Hogy-hogy?
- Hát hogy kiről énekelnek most, minek vált Lolita a szimbólumává?
- ...? A gyúrt személy most felfüggeszti kandúros dorombolással fogadott élvezkedését, és röviden vázolja Nabokov regényét. Majd – tovább áldozva a drága pénzen vásárolt kéjes percekből – így folytatja:
  - Amúgy van türelmed olvasgatni, Edina?
  - Á, a tanulás tökéletesen elfoglal. *(Így konfabulál Eddike – gondolta Valgatha)*
  - Mit tanulsz te most?
  - Pultos, felszolgálói szaktanfolyamot végzek.
  - No, ezen csodálkozom, elmennél a vendéglátóiparba? Pedig aki egyszer belekóstolt az önállóságba és megél, az nemigen illik már vissza az alkalmazotti létbe. Vagy talán te magad grümdolsz valamit?
  - Persze, nem is olyan sokára végre, és ahhoz kell majd akkor a papír a szakirányú végzettségről. Egyszer, még a pályám elején, kaptam ugyan egy ajánlatot az egyik vendégemtől, hogy ő foglalkoztatna engem, nekem csak a munkával kell törődnöm, a feltételeket mind ő teremti majd meg. A krapekról szerencsére idejekorán kiderült, hogy ismert nemesfém- és nőkereskedő. Házasságról sem lehet szó emellett a munkám mellett, nem maradt tehát számomra más út, mint hogy magam kaparjam össze azt, ami egy panzió létrehozásához és működtetéséhez kell.

Eddike ennyiben megtettesíti a szexmunkás ideáltípusát: nem sűrög körülötte üzletszerző, őrző-védő prostitutor, neki nem lesz nehéz szabadulni megvetett foglalkozása és életformája béklyóitól, ha egyszer megszédvén magát elhatározza majd a váltást *(önrehabilitációt)*. „Legfeljebb” azt a traumát hordozza majd magában sokáig, amely a prostituálttá válást idézte elő nála. Nála vette észre Valgatha azt a vastörvényt, amely kivétel nélkül valamennyi interjúalanyára vonatkozik, hogy akármennyire is szárnyára vehet a siker egy kéjhölgyet, életét szükségképpen kudarcként fogja fel mindaddig, amíg ebben a szakmában dolgozik, amíg munkája abból áll, hogy szexuális tárgyként kell viselkednie. És ez nem holmi középosztályi projekció, ezek az alsóbb néposztályokból jöttek, de a középosztályba tartó nők valóban – a mindennapi kommunikációjukban tetten érhető módon – elidegenednek, nyomasztó képet fogadnak el belső énjükről, melyet tompa szégyennel, és ha nem is mardosó, de folyamatos önváddal illetnek *(ami ugyanakkor biztos jele annak, hogy igenis megérkeztek a középosztályba)*.

Egy másik szintén keményen hajtó kézműves, a pöttöm-göndör Fehérvári Brigie, aki egy nálunk maradt kubai vendégmunkás szövőnőtől származik, a következőképpen vázolja az előtte álló egzisztenciális választási lehetőségeket. Ha már végképp túl szerteágazó masszázskínálat önti el a várost és egész napos itthoni silbakolás *(otthonórzés)* alatt egyetlen vendég érkezik majd csupán, akkor jön el az az idő, hogy váltani kell. Pedig milyen jó így önállóan a piacról élni, mindenféle felettes “hatóság” híján, aki elvenné a pénzem egy részét, sápot szedne valamilyen jogcímen. De ha eljön ez a zord idő, amelynek előszelét minden masszörlány érzi, akkor Brigie kész arra, hogy alkalmazottnak álljon. Ő még nem tapasztalta meg ezt a létformát, de azt már tudja, hogy vagy hajóra szegődhet el, vagy egy alkalmas üresedés pillanatában, az éjszakában tudna elhelyezkedni. Az “éjszaka” az természetesen egy meglehetősen külön világ – a felszolgálók, konzumnők, táncosnők és hostessek világa. Mivel a politikai felvilág mellett a szórakoztató- és vendéglátóiparnak az éjszakai fele az, amely a legszorosabban érintkezik a szervezett bűnözéssel, ezért itt szigorú szabályok érvényesülnek. Ugyanakkor, ha nincs normasértés, akkor ez egy megtartó közeg, üresedés csak olyan ritkán van, mint a hatvanas-hetvenes évek fordulóján a Chopok körüli sízszállításokon, ahova szintén csak ismert vendégek juthattak be, és – az ausztriai alternatíva híján – le is foglaltak a sízők minden helyet decembertől áprilisig.

Ami a hajót illeti, akár nagy tengerjáró, akár pedig egy nagyobb magánjacht, mindkét esetben tökéletesen kiszolgáltató helyzetbe jutna. Egyéves szerződést szoktak aláíratni ezekkel a férfiakkal és nőkkel – nyelvtudás, jó megjelenés és tüzetes orvosi papírok birtokában ez a foglalkoztatási lehetőség eleve a krémnek van fenntartva – tehát mindenképpen egy szorosan záródó létformában kellene megtalálniuk a helyüket. Aki nem bírja a napi 16 órás zömében vendéglátó-ipari jellegű munkát, vagy akit valamilyen okból kiutálnak-kiszekálnak *(mobbingnak mondja és tanítja ezt a korszerű emberi erőforrás menedzsment)* a többiek és még a szerződés lejárta előtt meglép, az mindent elveszít és egy vas nélkül, tántoroghat haza.

Ahogy a sportban és a média fokozta szórakoztatóiparban, ahol napjaink sztárkultusza a tetőfokára hág, a győztes (szinte) mindent visz, ebben a foglalkozásban a vesztes mindent veszít. Brigie tudja ezt, de szinte hipnotizált módon azt is látja, hogy akik – beilleszkedvén a legénység közösségébe – végig csinálnak egy ilyen utat, a rendes fizetés és az utasok teste körül végezhető plusz-szolgáltatások tucatai révén, mesébe illő jövedelemmel térhetnek haza. A kézműveslányok között tehát az álmok típusa a keményen dolgozó, hajtós, drogmentes akár önkizsákmányolásig is eljutó vállalkozó. Ha nem teljesen önállóak, az inkább a féllegális helyzetükkel, és hitelképtelenségükkel függ össze. Valgatha ismerte azt a régi közgazdasági igazságot, hogy az ilyen típus számára legjobban a franchise javasolható. Ám ide még a reglementációs modell sem jut el.

Megyey Iza főfoglalkozása szerint képesített masszóz, mellékfoglalkozásban pedig atléta. Erős testalkatú, kötött izomzatú ember, olyan a szuflája, hogy bár testből masszíroz, pulzusszáma jottányit sem emelkedik a munka során. A futóknál *irammenőnek* mondják az ilyen vitálkapacitással bíró versenyzőfajtát (szemben a sprinterrel, aki, ha nem rázzák le, az utolsó másfél körben elébe vág a többieknek). Néhány évvel ezelőtt elvesztette állását. Állítása szerint nem vették vissza, amikor visszatért volna a gyestről, Valgatha azonban utánajárt a dolognak és azt találta, hogy Iza raktárosi munkaköre valójában megszűnt, mert olyan műszaki fejlesztést hajtottak végre a vállalatnál, amely komplett logisztikai háttértámogatást nyújtott a termelésnek és feleslegessé tette a korrupciógyanúnak amúgy mindig is kitett raktárosi munkakört. Izácska anyagi körülményeit jól jellemzi, hogy az állam előlegezi meg neki a tartásdíjat, mert az apaállat nemigen fizet. Munkanélküliségként ez a családfenntartó anya egy a munkaerő-piaci alapból finanszírozott gyógymasször kurzuson szerzett új képesítést. Olyan túljelentkezés volt ezen a férfiak és nők körében egyaránt közkedvelt tanfolyamon, hogy csak méltányossági kérelme elbírálása után, másodszorra tudott bekerülni. A tanfolyamon sok anatómiai ismeretet és kevés filozófiát kapott, a magántanfolyamokon ez az arány pontosan a fordított: ezoterikus, transzcendens, és egyéb gondolatfoszlány-dömping mellett legfeljebb manuális fogásokot tanítanak a borsos részvételi díjat lerovó hallgatóknak. Ez a masszóz, azóta egy szerény, de belvárosi lakást tart fenn és két-három hetet a nyár végén maga is szabadságon tud tölteni. Saját belvárosi praxisa mellett nyaranta – amikor ügyis mindenki elhagyja ezt a vidéki várost – kempingekbe jár a pohos külföldi vendégeket gyúrni, és alkalmanként leápolni is. 70 kilóforint megy havonta a stúdiólakás bérlésére. Másik hetvenet anyjának ad, akinél a kisfiúval együtt laknak. További néhány tízezret jelent annak az adósságnak a törlesztése, amely akkor szakadt rá, amikor egy családtag egyszer elemelte a házipénztárból az egész havi bevételt. A legrosszabb az, hogy ezt, azóta is tagadja, én meg nem tudom, mit gondoljak, csak törlesztek (mármint a felvett forgóeszközhitel).

Mindemellett, amatőrként eljár minden nagyobb futóversenyre, ahol alkalmanként nyerni is tud. Még, mint a Bólyi MEDOSZ sportolója egyszer kedvtelésből lefutotta a maratoni távot: beszámolója szerint az első tíz kilométer meg se kottyant, a bajok ezután kezdődtek egyre sűrűbben fellépő holtpontok (*agyi vérszegénység*) képében. A holtpont-leküzdés praktikai persze szerepelnek minden hosszútáv-futó repertoárjában, így Izabella sem ijedt meg, és megszokott tempóját tartva küzdelmesen eljutott a táv feléig. Onnan azonban már csak úgy tudott tovább futni, hogy teljesen magába fordult (ez a hosszútáv-futók nevezetes *magányossága*), se látott se hallott, csak gépiesen dolgozott a lábával és csápolt a karjával, amíg nem szóltak neki, hogy megvan. Izzy még a legutóbbi választáson is a Fidesznek adta voksát. Ez máig állandó csetepatékhoz vezet élettársával, a madonnaképű Laurával, aki egy gyermekeit szintén egyedül nevelő kétgyermekes anya és tántoríthatatlanul józan szavazó. A terepmunkába interjúalanyként bevont 189 szexmunkás közül meglepően sokan elmentek és elmennek választani, ennyiben tehát nemcsak középosztálybelinek, hanem – hazai közállapotaink ismeretében – egyenesen *citoyennek* is tekinthetők. A politikai pengevéltások ellenére Laurát a kézműves-kínálat színesítése céljából a vállalkozó kedvű Izabella bevonta a dörzspraxisba, a két fiatalasszony négykezes, műsoros szolgáltatást nyújt. A szociográfia műfaja nem teszi lehetővé, hogy a műsor természetéről ennél több elárulható legyen.

A verbálisan erős Valgathának feltűnt, hogy az általa vizsgált körökben nyelvileg ugyan kevésbé szégyenlősek az emberek, mégis takarékosan, szinte már szemérmesen használják a testrészek és a kapcsolódó tevékenységek, mozgáskombinációk megnevezéseit. Megmunkálás alatt is például mindig jól fogadják, ha a vendég akár gyermekemódon becézve nevezi meg a szükséges dolgokat, teszem azt ügyes mancsocskáról, fürge ujjacskáról beszél. Tudják ugyanis azt, amit legfeljebb nyelvfilozófusok tudatosítanak, hogy a mindennapi nyelvhasználat funkciói szerteágazóbbak a pusztá ráutalásra, megnevezésre való képességnél. Márpedig a szexmunkások – még a cserfesebbje sem – kevésbé érdekeltek abban, hogy pénzkereső tevékenységük köré egy sűrű verbális felhő szálljon le, amelyben a pusztá referencián túl önálló életre kelhetnek az igék és főnevek. Nem tetszelegnek a nyelvi megjelenítésben, *fájront* után nemigen térnek vissza az eseményekre, hogy vacsora alatt baráti vagy családi körben reflektáljanak a történetekre. Nyelvükre, mondhatni, óvszergumit húznak – ahogy alkalomadtán fizikailag is. Inkább abban partnerek, hogy az ügyféllel együtt a legszükségesebbek rögzítése, esetleg megtárgyalása után mihamarabb tegyék *interaktív zárójelbe* a dolgot, és valami egészen másról folyják a diskurzus.

A szolgáltatás minősége

A szexmunkás arra kötelezi magát, hogy egy percre kiszámolt és kialakított ideig tartó meghatározott mozgáskombinációban kifejezett kielégülést nyújt. Pontosabban, olyan tevékenységet folytat, amely jó esetben akár gyönyörhöz is vezethet, ám az ilyesmi nehezen garantálható. Az ügyfél kielégülése – a kamaszkor elmúltával – végül is saját ellazuló képességén függ, az élvezésen túlmenő emlékezetes gyönyör bekövetkezése azonban már inkább a kézműves-terapeuta pillanatnyi odaadásán. A minőség ingadozása egyáltalán nem ritka dolog a közgazdaságnak az *anyatermészettel* érintkező fertályain, gondoljunk például egy fajtával, évjáráttal és földrajzi eredet-meghatározással azonosított bor vagy egy márkánévvel illetett szivar minőségének nehezen fenntartható stabilitására. Mindenesetre a szexmunkás tevékenysége során használati érték keletkezik, amelyre mindig van vevő, ám távolról sem minden vevő kapja ugyanazt a szolgáltatást a pénzéért. Az eladói kínálat szempontjából ugyan a vevő arctalan egyed; bárki mással felcserélhető, a kézműveslányok mégis emlékeznek ügyfeleikre. Olyan elszigetelten ésingerszegényen élnek, hogy úgyszólván minden vendégre emlékeznek – kivált a visszatérőkre (amolyan naplót is vezet legtöbbjük). Sok vendég is úgy gondolja, mint a barátságot, ezt a viszonyt is ápolni kell, különben elfelejtik a lányok az igényeinket. Az arcunkat soha, de a körülményeinket és szükségleteinket már könnyebben elfelejtik és az nem jó, amikor újra bemutatkozunk valakinek. A lányok természetesen ösztönzik is a törzsvendéggé válást minden lehetséges módon, bérlettől kedvezményekig. A fizetőképesség tehát a szükséges és elégséges feltétele annak, hogy a vevőt kiszolgálják, de a minőségi kiszolgálásért már a vendégnek is tennie kell. Ugyanakkor az is világos, hogy igazi törzsvendégségről, kvázi praxisról ebben az üzletágban nemigen lehet szó. Praxis végül is az volna, ha már nem kell hirdetni. Ám ezen a szakterületen nem nagyon küldik barátaitat a kliensek, következésképpen a pilótajáték elemeitől nemigen lehet szabadulni a praxisépítésben: mindig új belépőkre van szükség, mert a visszatérők önmagukban nem tudják eltartani az üzletet. Valgatha egyik régi céduláján ez az André Gorz idézet szerepelt (ezt a munkaszociológust a közgazdász még a nyolcvanas években tanulta meg értékelni).

„A piaci üzlet, persze, szabott áron megy végbe, de ezt az árat a kliens személyére szabottan állapítják meg csakúgy, egyébként, mint a szolgáltatás természetét is. A kereskedelmi tranzakció teljességgel a privátszféra keretein belül bonyolódik, s egy privát módon megfogalmazott igényhez idomuló szolgáltatásra vonatkozik. Ebben az esetben, vegytiszta formában leljük fel a kiszolgálás viszonylatrendszerét. Az egyik „munkája” a másik élvezetét szolgálja. Nincs más tárgya, mint maga ez az élvezet. A kliens élvezete nem egyéb, mint a személyén „elvezett” munka elfogyasztása. Ez a fogyasztás közvetlen és egyértelmű, nincs szüksége terméken keresztül való közvetítésre. Épp e közvetlen mivoltában különbözik az ilyen szolgáltatás révén nyert élvezet attól az élvezettől, melyet a mester-szakács („remeklése”) nyújt a fogyasztónak.”

Orkutai Natália egy fél évtizedet töltött a sarkkör táján egy finnországi szaunás panzióban. Aztán gondolt egyet és hazajött és itthon folytatja. Egy élelmiszerboltban kiszolgáló, hívják, ha szükség van rá. Tudják, hogy mellékmunkaidőben masszíroz is. Néhány apróságot persze nem tudnak. Natalie 15 éves korában nevelőszülőkhöz került – akkor még megválogatták kiből lehetett szülő. Válogatás ide, válogatás oda néhány év együttélés után csak elcsattant egy pofon a nevelőszülő részéről és ez elég volt ahhoz, hogy Nattie pesti munka és albérlet után nézzen. Először egy idősebb férfi karjaiba esett, aki úgy oldotta meg lankadó férfiasságának terhét, hogy elkerülte a korabeli férfiak és a hozzáillő nők között fellépő szex-szituációkat. Nem bízott abban, hogy normális nemi kapcsolatot is tud még teremteni, pontosabban, hogy párkapcsolata elég meleg és bensőséges tud maradni addig, amíg nemileg is összeszoknak. Mert hogy elsőre nemigen jött már össze a szeretkezés neki. A vén kujon erre a csököttségére úgy reagált, hogy nyaranta intézeti lányokat vett magához és azokat eltartás fejében szexuálisan kizsákmányolta. Évek teltek el és Natalie itt tart ma is: szereti a videóját, de 6000 forint letéti díjat fizetni a kölcsönzőben, ez már elrettenti őt a kölcsönzéstől. Nem megy el a választásokra soha sem, pedig pártválasztása és politikai érdeklődése egyértelmű. Egyszerűen nem találkozhatni konzervatív pártválasztású vagy nacionalista prostituálttal! Ha a politika őt csak passzívan érdekli is, azért a női lapokat megveszi és az azon keresztül szűrt közéletet valamennyire figyelemmel kíséri. Nattie azt a talán leggyakoribb típust testesíti meg, aki kora, kedvessége-kedélye és testi adottságai révén a fővárosi szcéna legszínvonalasabb szolgáltatói közé tartozik, egészségére és az őt körülvevő ügyfelek közegészségére sokat ad, a drogot és az italt mellőzi, csak a dohányzását enged, három év alatt egy dekát sem hízott, stúdiót és ügyfélkört

sem váltott, mégis egzisztenciáját azzal lehet röviden jellemezni, hogy a napról-napra való pusztát túlélést képes mindössze megvalósítani.

Valgatha kevésbé lepődött meg attól, hogy nőkereskedelemre utaló jeleket talált a prostitúcióval kapcsolatos kutatásai során. Az már inkább elgondolkasztotta, hogy az intézeti gyermekek sorsában van néhány sorsdöntő elágazás, amelyek kritikusak lehetnek a megelőzéssel foglalkozó szociális munkában. Ebben a kérdésben tanulságos figyelembe venni a svájci példát, ahol sokáig a XX. század első feléig bezárólag szokásban volt az érettebb árvagyerekek vagy az intézetből kinövő félben lévők kihelyezése, gyakorlatilag inkább adásvétele. Ezek a *Verdingkind-ek* leggyakrabban mezőgazdaságba kerültek munkakerőnek, de sajnos más kimenet sem volt kizárható a korabeli Svájc német kantonjaiban. Akárcsak a manapság nyugati bordélyokba csábított kelet-európai lányok, ez a svájci mezőgazdaságban, ezres nagyságrendben foglalkoztatott gyermekmunka sem volt mentes, a teljes kiszolgáltatottságból eredő testi-lelki abúzustól – a még életben lévő érintettek ma egyik tanúságtételt teszik közzé a másik után.

Információs aszimmetria

A másik (nemű) ember érintése önmagában is komoly dolog. Vannak, akik eköré tanítványokat nemző filozófiát vagy jövedelmező praxist építenek; energiáról, annak átadásáról beszélnek, és kézzel a gyógyítanak. Mások háziállat beszerzését ajánlják az egyedülálló embereknek, az állat kedvtelésből adódó simogatása ugyanis, úgymond, kölcsönhatást hoz létre. Szóval a masszáz, ha semmi nem színesíti is, és egy locsogó vénség nyújtja is, alapértelmezésként erőteljes fiziológiai hatást képes kifejteni. Ha valakinek ez nem evidencia, ha valaki kételkedik ebben, az tegyen egy egyszerű kísérletet: saját maga próbálja meg jólesően cirógatni a bőrét, és észre fogja venni, hogy mennyivel magasabb rendű hatást képes elérni a másik ember érintése. Kiváltképpen azokra az emberekre, akik nyitottak az érintésekre. Ez a nyitottság, egyfajta izomtónusbeli és persze életvezetésbeli ellazultság, a *csiklandóosság* ellentétéként tanulható, szoktatható. Minden masszóz a hozzáálláskor, a test előkészítésekor, az irha kenegetésekor és legkésőbb az első gyúrfogáskor felméri az előtte elfekvő *corpus* ilyen tulajdonságait és tud alkalmazkodni hozzá. Nos e minimál szinten túl, azután jönnek a kitanult vagy természet adta szakember képességei – már ha vannak neki ilyenek. Amúgy a hagyományos tárgykultúra szeretete és a természetes anyagok (*kenőanyagok*) iránti érdeklődés – ez kell a kézművességhez és ez áll a szexmunkára is.

A kutya simogatása – meglehet – kedvezően hat vissza a simogatást adóra, a masszírozás azonban nehéz testi munka, amelyből eredő kedvező energia-hatás meglehetősen egyirányú. És van itt egy másik kiegyensúlyozatlanság is: a masször jó esetben sokat tud a testről és ez a gyakorlati tudása a kezében végződik. Ezt az egyenlőtlen helyzetet nevezte Valgatha *információs aszimmetriának*. Információs, mert a szolgáltató nyújt valamit, amit ő és csak ő tud, a vendég pedig passzívan befogadja, esetleg eltanulja, vagy csak, mint egy műsoros programot, átéli. Ezt az információs többletet formális iskolákban vagy az élet iskoláiban szerzik meg azok, akik – mint a fodrászok a fejet – testek százait munkálják meg standard módon kikészített irhák formájában. Ez az információs plusz lehetősége emeli ki a jobb masszözöket a rutinmunkát nyújtó szexmunkások tömegéből. Ami pedig az aszimmetriát illeti, ennek nagyon sok vonatkozása van. Itt és most csak az emelhető ki, hogy képzeljük el, furcsálkodnánk, ha az, – amúgy messzemenően elkényeztetett – autószerelők kizárólag előzetes motormosás után fogadnák a kocsi. Márpedig a kézműveslányok ilyen „hatalmi” helyzetben vannak. Ezt a hatalmi helyzetet csak aláhúzza a telefonkényszer: nem fogadnak látogatót az utcáról, becsengetéssel, csak telefonálás után. Ez a telefonkényszer egyébként annak is a jele, hogy tudatában vannak annak, néhányukat alkalmanként megtámadják és ezért jó, ha minden látogatásnak nyoma marad.

A szexmunkás esetében az ügyfél valójában nem vendég. Minden külön indoklás nélkül szexet vásárol és mozgáskombinációra lecsupaszított éppen elégséges szolgáltatást kap. A masszöz jó esetben ehhez hozzáad valami pluszt, ami a klienset akár vendéggé is emelheti. A képzett és esetenként virtuóz masszöz stúdiójában egy bizalmába fogadott kliens esetén a megrendelt fizikai állapothoz ugyanis távolról sem unilineáris út vezet (mint mondjuk egy gyógytornásznőnél). A megrendelői igény értékre adása után a terapeuta a maga tapasztalatával a háta mögött alkalmazza fogásait és technikáját, veti be személyre szabott rafinériáit – kedve és diszpozíciója szerint. Amint a már idézett Gorz írja másutt:

„A kezelés szolgáltatója ... uralja a helyzetet: ő szabja meg a végrebajtandó műveletek természetét, s a maga személyét csak egy olyan, előzetesen kodifikált eljárásorozat keretein belül állítja ezek szolgálatába, amely felett mindvégig teljességgel képes ellenőrzést gyakorolni. Az eljárás technikai jellege áttörhetetlen sorompó: megakadályozza a terapeuta személyileg elkötelezett, s esetenként cinkosságig, illetve teljes intimitásig fajuló bevonódását.”

Aszimmetriáról pedig azért beszélhetünk, mert a vendég kényelmes passzivitásának van még egy hatványa, amely abban áll, hogy a szolgáltató fejében egy előre eltervezett műsor lebeg, amelyet megvalósít, és amelyről a vendégnek csak nagy vonalakban lehet tudomása, a részleteket előre kiszámíthatatlan módon számára a mindenkori következő perc hozza csak meg. A vendég ennyiben tehát egy műsor részese, olyan *megszervezett időt* kap, mondjuk egy röpké órácska erejéig, amit a legtöbb ember, aki nem járt még ilyen helyeken, csak a zenehallgatásban talál meg, de ott is csak akkor, ha új zeneszerzőtől vagy új interpretátortól hallgat valamit. Ez a hatványozott *kiszolgáltatottság* némileg hasonlatossá teszi ezt a *szolgáltatást* ahhoz, amit az orvosok művelnek, végül is nem látható elvi különbség aközött, hogy valaki férfiasságunk alkatrészeit morzsolgatja vagy más intim helyen kotorászik vagy, teszem azt, röntgenszemével (képalkotó eljárások valamelyikével) hatol legbensőnkbe, hogy szöveteink egészségét tegye mérlegre. Mindkét esetben alázatossá válik az ember! Ráadásul az információs aszimmetria az orvosi praxis számon tartott helyzete, amire – mint a *betegvezetés* szükségességére – felkészítik az orvosokat.

Mint Szindbád Majmunkához, Valgatha a halk szavú, fátyolozott hangú Punnyadtkához járt, ha kikapcsolódni akart, vagy ha nemi természetű gyónni-vallani valója volt múltjáról-jelenéről. Punnyadtka nem volt éppen egy pszichoterapeuta, de sokat tudott a férfinemről. (Érdekes módon ettől nem vált hallgattaggá, márpedig az ismert bölcsesség szerint nincs olyan férfi, aki mindent tudhatna a nőkről, de ha mégis volna ilyen, hát az meg hallgat.) Tapasztalatait annak az érdekesen bizalmas helyzetnek köszönheti, amely a masszóz és vendége között jön létre. Végül is sok vendég megnyílik e bizalmas körülmények, bizalmas érintések és bizalmas kívánság-interpretációk között, és beszélni kezd. Igaz, hogy beszéd közben a legtöbb férfi nem tudja teljesen átadni magát az élvezeteknek, ezért a masszóz tapasztalásának korlátai vannak. Mégis, a legkülönbözőbb férfiak nyilatkoznak meg neki őszinte átéléssel, úgy fogalmazva meg gondolataikat, ahogyan azt a perc hozza, minden cenzúra nélkül. Ismeretes szakmai univerzálé az, hogy a vendég is szabadon választott művésznéven, inkább csak az azonosításra szolgáló keresztnéven fut, akárcsak a lányok. A fekvő férfi, aki a szakma másik univerzális szabálya szerint passzivitásra van ítélve, közlékenyebbé válik, mint bárhol másutt, kiváltképpen pedig annál, amit otthon nyújt verbálisan. Ezért Punnyadtkának az ő vendégszékálája által nyújtott rálátás a mai magyar életre valóságos egyetemet jelent, amely szeletekben nyílik meg előtte.

E Corvin áruháza nyíló mellékutcában kivétel nélkül leromlott állagú, lebontásra ítélt gangos házak sorjájának. Az egyik földszintjén rendezte be udvari stúdióját. Ő is intézeti lánynak mondja magát, mint annyian ebben a szakmában. Neki az amerikai álom megvalósulása az, hogy rendőrzaklatás nélkül, békében dolgozhat, hisz Istenben és a masszázstechnikák sokféleségében, amelyet – hite szerint – neki anatómiástul együtt mind el kell sajátítania. Ez a leányanya minden állami rásegítés nélkül saját motivációja alapján megvalósítja az élethossziglan való tanulást. Praxisának zömét sportedzőkre alapozza, akik klubköltségen (ez Magyarországon sajnos az adófizetők pénzét jelenti) járatták hozzá a tini korból épp kinőtt reménységeiket, az elért sporteredmények jutalmaként.

Punnyadtka valóban jutalomnak tekinthető mindenki számára, aki a keze közé kerül, mert pszichoszomatikus módon minden jelenséget, amit munka közben érez – izomletapadásokat, zsír-göböket, meszes csomókat, beszűkült izületeket – elváltozásként értelmezi, neki esik és a maga manuális eszköztárával oldani, enyhíteni igyekszik. Egyik terápiás észrevétele például abban áll, hogy a combtövi verőerek elszorításával jól megítélhető a férfiassághoz szükséges vérellátás kapacitása. Egy másik boszorkánytanácsa abban áll, hogy korosabb férfi vendégei naponta vagy nyolcvanszor szorítsák meg a gátizmaikat és záróizmaikat ott lent, leglent. Ugyanis a gátizmok edzésével javítható az erekció képesség, pontosabban az erekció megtartásának képessége. Punnyadtkának az intimtornára vonatkozó javaslatára Valgathának Sartre panasza jutott eszébe, aki ugyan folyamatos, sőt szertágazónak mondható nemi életet élt idősebb korában is, szeretteinek mégis azon lamentált, hogy orgazmus helyett inkább csak valami *szivárgásfélét* tud érezni. (El tudjuk képzelni a kényszeredett mellénézést a korabeli íróársak és elvtársak részéről, ilyesmi hallatán). Punnyadtka ezt azzal magyarázta, hogy cca. minden harmadik férfinak, korábbi gyulladás kapcsán, meszes a prosztátája és ez kisebb-nagyobb mértékben oda vezet, hogy alkalmanként fáj nekik. Megelőzésként pedig a prosztatamasszázst javasolta, ám annak nem az orvosi válfaját.

A közgazdással személyre szabott szolgáltatást alakítottak ki és erre vendégének bérletet bocsátott ki, tehát már nem órabért kért – ezért ápolta (de nem verte csapra) a közgazdászt. Mialatt Valgatha Punnyadtkához járt, olyan laza maradt az izomzata, hogy letapadások csak akkor és ott léptek föl nála, ha tartósan nem tisztán kidolgozott ütéseket szórt ellenfeleire a sportpályán. A masszóz elégedett volt ezzel, kis *benchmarkingjában* a vádlit említette, mint ahol a városlakók zömének csomói, fájdalmas izomletapadásai tapinthatók ki. Ne feledjük: neki a csomók száma jelenti a piac méretét, mint a körzeti fogorvosnak, ha van még ilyen, a hozzá bejelentkezettek harminckétszerese. A benchmarking itt nem pusztá hasonlat: a gondolkodóbb lányok egyébként olyanok, mint egy jól menő konzultáncség – *privilegizált* áttekintésük van. Ők aztán tudják, mi az átlag (méretben) és mi a norma (reakcióképességben). Velük társalkodva Valgatha saját szexusára tudott reflektálni, erre egy szeretővel nemigen nyílik alkalom, végül is ott nem beszélgetünk másokról, és végképp nem összehasonlításokban.

Színe és visszája

Lajos férfimasszörnek kicsit nehezebb a dolga, pedig ő olyan férfi, akitől a legtöbb hölgy szívesen hagyja elkényeztetni magát. A testmasszázs a *társadalmi nem* tekintetében tökéletesen azonos feltételek között folyik, a *biológiai nemet* tekintve azonban a különbségek nagyobbak. Elméletileg tehát azt lehet mondani, hogy a nővendég számára a férfimasször a szakma főáramának tekinthető masszözök által nyújtott szolgáltatással összemérhető színvonalat képes elérni. Az információs aszimmetria itt is jelen lehet, bár a feminizmus egyik alaptétele, hogy nő csak nőtől várhatja el, hogy istenigazából kezelni tudjon egy másik női testet. A nők azonban éppoly áhítatosan gondolkodnak testük érintéséről, partnereik mellett is éppoly elhanyagoltak tudnak lenni, ennél fogva éppoly fogadó készek a manuális kényeztetés minden – akár durvább férfikéz nyújtotta – formája iránt. Végül pedig – ez logikus betetőzése a manuális bizsergetéseknek – kézzel és *lokálisan* éppoly kielégíthetők, mint egy krapek. Talán, ha pókhálós egy hölgy, akkor kevésbé éri majd be a masszázsszal korlátozott szolgáltatásával és – szintén logikusan – akár szeriális kielégülése után is többre vágyik.

Lajos beszámolója szerint azonban ez a strukturálisnak mondható különbség kezelhető olyan elidegenítő mozzanatok beiktatásával, mint hogy ő mindig ruhában dolgozik és hölgyvendégei esetében sem ragaszkodik mindig a levetkezéshez. Ő diplomás pályaelhagyó vállalkozó a szexiparban, azt mondják tűz parázslík az ujjbegyén. Sok kicsi szikrát csíhol partnerében, lábuk ujjától a fejük búbjáiig csupa vágyakozás lesz a testük. Egyik marketingfogása éppen abban áll, hogy a következő szöveggel hirdeti magát: „Egy fárasztó munkahelyi nap után otthonában, talpmasszázzsal induló *barisnyán keresztüli* cirógatással, szakszerű érintéseimmel az egekbe juttatom”. Tapasztalatai szerint ez az óvatos megközelítés sok hölgyvendégnek segít átlendülni a pszichológiai küszöbön, amely elválasztja őket a megvásárolt gyönyör gondolatának megvalósításától. Ez a gátlás persze csak az egyik *buktató*, amellyel a masszörnek meg kell birkóznia. A nőkben ott munkál az a nem kívánt fenyegető lehetőség is, hogy ha ismeretlen helyen vagy ismeretlen körülmények között elernyednek, vagy akár csak ha egy percre szemüket lehunyva átadják magukat a sodró erejű történésnek, akkor ez ellenőrizhetetlen következményekre vezethet. Ha túlságosan kiszolgáltatják magukat, az kifosztásukban, akár még megerősökölésükben is végződhet. Lajos csak vidulni tud azokon az álpszichologizáló, vulgáris feltételezéseken, hogy vendégei titkon nagyon is benne volnának egytől egyig egy ilyen belelendülő akcióban.

Lajos tevékenységét nagyban hátráltatja a nők féltősége. Itt végül is egy útról van szó, amelyre a férfiak könnyebben rátalálnak, a nők többsége számára azonban ezt az utat gátlások zárják el. E gátlások valószínűleg azonosak azzal, amire Beauvoir céloz egy híressé vált lábjegyzetében, ahol a prostitúcióról írván, annak megszüntetését két (*minor*) előfeltétel teljesüléséhez köti: munkaalkalom minden nőnek illetve a szabad szerelem előtt tornyosuló erkölcsi akadályok leomlása. A nők által fogadott masszázs még abban a stádiumban van, ahol piacot kell teremteni neki. Ehhez releváns lehet az a felismerés, amelyet egy nemrégiben népszerűvé vált önéletrajzi népszerűsítő. „Testemnek fokozatosan kellett megszereznie a gyönyörhöz való képességét” – írja Európa-szerte futótűzként elterjedt önéletrajzi könyvében a promiszkuus művészettörténész. A közgazdász vizsgálódásai ennek az észrevételnek nem mondtak ellent, de az átlagos nővendégek legvalószínűbb fejlődésvonalára gondolva (amit rosszkedvében olykor leginkább Sztravinszkij *The Rake's Progress* című operájával érzett rokonnak) a masszörök által nyújtott élmény befogadhatóságát, mindennapokba integrálásának esélyeit latolgatva inkább egy még lassabb tanulási folyamatot tételezett, amely sokkal nehezkesebb, mint kognitív tanulmányaink. Időbeli lefutását tekintve leginkább talán a nyelvtanuláshoz lehet hasonlítani. Egy szinte obszcén példa erejéig az információs társadalom úgynevezett „tanuló vállalatához” is hasonlítható ez a folyamat. A test örömszerző képességének finomságait akkor tanuljuk, amikor egy emlékezetes testi kapcsolat egyik stációján megyünk kereszt-

tül. Azt is tanulnunk kell, miben áll végül is az örömünk. Ez emlékekből táplálkozik, jól sikerült együttlétek, fogások emlékeiből. Ezek a foszlányok szerencsés esetben mintává rögzülnek és elvárássá fokozódnak. Adott esetben, sok visszaigazolás után, igény is válhat belőle.

A patinás gyulai Várfürdőben tett látogatása során Valgatha egy futó pillanat erejéig kísértést érzett, hogy városi vizsgáldásai mellé felvegye a fürdők köré koncentrálódó vidéki masszázsszcéna megismérését is. A kupolás fedett medence mellett a vendégek rendelkezésére áll még egy árnyékos szabadtéri gyógymedence, dögönyözős gyógymedence, és nagy vízfelületű gyermek-vízparadicsom is. Végül is beérte egy ideillő Cs. Szabó László idézettel. A dübörgő huszas évekről írott deskriptív meglátás jól alkalmazható a hazai rendszerváltozás utáni lázas évtizedre is, amikor a hazai szexiparban az európai normákat követve ledőltek a tiltás és üldözés utolsó falai is – éppen csak nem vált kötelezővé a dolog.

„Ezeknek az éveknek volt egy sötét, véres, kegyetlen, pokoli oldala is, tele különféle rejtett és nyílt szadizmusokkal... szexuális túlfűtöttséggel és perverzítással. A háború valójában még nem ért véget, folytatódott szörnyű világa az ösztönökben, a tízes és húszas évek egyetlen, összefüggő korszakot alkotnak, bódító látszat volt csak a béke s csupán a felszínt takarta a bangoskodó frivolitás.”

Félvilági marketing

Aki marketinget csinál, például nevet kíván bevezetni, az közvélemény nélkül nem tud dolgozni. Nos, a félvilági hölgyek – görög hetérák, reneszánsz kurtizánok, japán gésák – tündökléséhez és bukásához sajátos félvilági közvéleményre van szükség, ahol az efféle hírnév megteremni, terjedni, és végül elenyészni képes. Ez a fajta „második nyilvánosság” először a királyi udvarok kegyencnői körül alakult ki, majd polgári formáját a XIX. század Párizsában érte el, ahol a kokott és pártfogója (*szponzora*) regényes kapcsolata mindenkor a polgári közvélemény nyilvánossága előtt futotta be pályáivét. Ma a félvilág nyilvánossága újra jelen van, de szerkezhaváltozáson ment keresztül. Ez a struktúraváltozás úgy jellemezhető, hogy a nyilvánosság immár nem az Operaház távcsöves-frakkos miliójében érhető tetten, sem pedig közismert kitarott nők budoár-forgalmában, hanem – mily prózai váltás ez! – az interneten, illetve leginkább fiatal férfiak sportöltözői társalgásában. Kokottok pedig azért nincsenek, mert a férfiak és nők bevezették a „járás” fogalmát. Nőtlen férfiak és lányok korábban nem járhattak egymással, csak ha a hölgy elébb „bukott nőnek” minősült.

A masszözök (*eze a kis naivak*) még hisznek a „nadrágos ember” mítoszában és az internetes marketinget azért becsülik nagyra, mert feltételezik, ez kiszűri számukra a brutális vendégeket. Úgy spekulálnak, hogy párezer forintja akárkinek meglehet arra, hogy lányok után nézzen, de *báló-polgársága* és számítógépes infrastruktúrája már csak válogatott legényeknek van. Ebből jól kitetszik, hogy ezek a lányok a bunkóktól (és a nagyon kövér emberektől) tartanak csupán, azokat pedig a kizárólag a kibertéren való megjelenés valóban távolabb tartja tőlük. Lajos masször is meg van győződve arról, hogy kifizetődik neki az interneten hirdetni; esetében ez a bevált mechanizmus persze fordított. Ő is „rajta van az interneten”, így egynéhány munkahelyéről internetező, túldolgoztatott titkárnő és menedzser-módra önkizsákmányoló yuppie-nő számára ő már átesett bizonyos előválogatáson (mint a háború előtt a *jó társaság* tagjai) és megbízhatóbbá vált. Egy másik mítosznak engednek azok a lányok, akik etnikai marketinget űznek: Valgatha beleszaladt egyszer egy magát távol-keletinek kommunikáló, ám valójában nem mandulaszemű teremtésbe, találkozhatott zsidónővel és kreollal is, romákkal azonban nem.

Valgatha megvizsgálta a *hírnév* működésmódját ebben a szakmában és általánosítható eredményekre jutott. Először is azt kell tisztán látni, hogy az örömlányoknak komoly nyilvánossága van, amely az elmúlt évek toleráns légkörében felfejlődött és mára a marketing-mix számos elemével élni tud (lám csak, ez nem más, mint a *polgári nyilvánosság* [*bázak*] szerkezhaváltozása). Hirdetési újságok, reklámbevételekből táplálkozó ingyenes újságok, online fórumok és internetes lapok egyaránt bő terjedelemben adnak helyet a kézműves szakma és a tágabb értelemben vett *test körüli szolgáltatások* ipara fejleményeinek. Ez azt eredményezi, hogy egy-egy verbálisan jól sikerült (sejtelmes szavakkal ráutaló, a hagyományos kódszavakat új, kreatív konnotációkkal keverő) hirdetés, vagy képi megjelenítés komoly forgalomemelkedést hozhat egy szolgáltatónak.

A szexmunkások üzleti kommunikációja, akárcsak a szélsőséges poltikai pártoké, nem nélkülözi a hívószavakat, kódolt üzeneteket. Az üzenetek rejtőzködése persze többszörösen motivált itt, nem pusztán az erkölcsrendészet és a lányok körül buzgólkodó közgazgatási normaszaporítók miatt. Ha megpró-

bálkozunk azzal, hogy típusokba rendezve elhelyezzük ezt a fajta rejtőzködő beszédet a többi között, akkor érdekes megkülönböztetésekre bukkanunk. Napjaink marketingkommunikációjának korlátozásait vizsgálva feltűnik, hogy például a dohányipar azzal az ironikus helyzettel birkózik, hogy dohányozni ugyan még szabad, de „beszélni róla” immár alig lehetséges. A szexmunka esetében a helyzet még súlyosabb: a tevékenység (még/már) nem nyert teljes polgárjogot (nem is fog soha – a polgári értelemben vett *kibágás* kellemesen sokatmondó izgalma elengedhetetlen), a róla való társadalmi diskurzus üzleti formációi már/még jól kitaposott ösvényen csordogálnak. A kódolás főcsapása abban áll, hogy a jelenlegi közvéleménynek, hatósági közgondolkodásnak és médiamorálnak akkor tehet eleget egy szexmunkás, ha bájkínálatát (*a filantrópiában és a civilszektorban megszokott módon*) ellenszolgáltatás nélküli adománynak tünteti fel. Egy vidáman csörgedező mellékág az életkorra adott utalások kódja: „húszévesnek” mondja magát a szolgáltató, ha összhatásában leány benyomását kelti. Ennél fiatalabbnak viszont soha sem, mert az már a (geil pedofília értelmében vett) alsó határ átlépésének veszélyét idézné fel, márpedig a szolgáltatók – mint minden üzletember – nyugalmat szeretnének és kiszámítható üzleti környezetet. Huszonévesnek mondja magát az a szolgáltató, akinek már gyermeke van és ez nemcsak hüvelyén látszik meg. Harmincas lesz ebben a virtuális kommunikációs térben az a nő, aki idomait és kötőszöveti állományát tekintve már leszálló ágban van ugyan, de ezt a (machó szemmel való) felpuhultságot tapasztalattal, lelki tűrőképességgel és technikával ellensúlyozni kívánja. Végül vannak „érett” szolgáltatók, akik rezzenéstelenül negyvenesnek füllenek magukat; róluk tudni lehet, hogy immár kortalanok.

A férfi sporttársak egymásközi kommunikációja hobbijukról (*locker-talk*) például jellegzetesen az a médium, ahol ez a fajta hírnév, akárcsak egy sportsztáré, megalapozódik. Ott még nem tartunk, hogy egy masszóz olyan társasági celebritássá nőhetné ki magát, mint az európai királyi udvarok történelmileg sem elfelejtett „nagy horizontálisai”, a velencei kurtizánok a maguk idejében, vagy éppen Zola polgári Nanájának mintául szolgáló Blanche d'Antigny színésznő (1840-1874). De az igenis megfigyelhető (és számos interjúval korroborálható), hogy a makktárs-divat által felkapott húsok hamar túllátogatottá-túlhasználtakká válnak, míg mások – semmivel sem hervadtabb hölgyek – ez alatt petrezselymet árulnak. (Gondoljunk bele, milyen élet, micsoda pazarlás az, amikor egy önmagát értelmesen elfoglalni képtelen fiatal lány vendégre várva naphosszat *silbakol* a TV előtt – mert napi egy-két vendég az még bőven az a szint, amely mellett a szolgáltató piacon marad). No ez a *túlhasznátság* olyan teherbíró fogalomná vált a Valgatha gondolkodásában, hogy a (jobbára csak lelkiileg értelmezhető) megunásra is vonatkozó friss magyarázó erejével érdekes párhuzamok megvonására adott alkalmat. Életének egy korábbi ciklusában egy északolasz egyetemen volt meghívott vendégelőadó. Ottani kollégáit akkor is, és azóta is egyetlen kutatási téma, rendszeresen megfizetett állami megrendelés formájában jelentkező *fixa idea* foglalkoztatta: hogyan lehetne rafinált eszközökkel távol tartani a turistákat a túllátogatott középkori városoktól, mindenekelőtt a környezetileg is és humánökológiailag is kényes helyzetbe jutott, túlhasznált-túlkoptatott lagúna-várostól, Velencétől.

A masszózok üzleti kommunikációjának tanulmányozása vezette el a közgazdászt annak felismerésére, hogy a prostitúció definícióját valahogy a helyszínhez lehet kötni, a helyszínhez kötöttségnek itt meghatározó jelentősége van. Igen jellegzetesek ezek a helyszínek: az „egészséggel” kapcsolatos hirdetési rovatok az újságban, éjszakai műsorsávok a televíziózásban, „kocsisorok” városokban, vigalmi negyedek más városokban, piros lámpás házak, szalonok és persze utcasarkok, kamionfülkék és anyósülések minden mennyiségben. Nem a tevékenység valamifajta deskriptív leírásával érdemes tehát próbálkozni, amikor a prostitúció definícióját akarjuk véglegesíteni. Mégkevésbé a csereviszony természetét érdemes kutatni. A megoldás a helyszínek jellegzetességében és kreatív sokszínűségében rejlik. Ennyiben tehát prostitúció az, amely az abban a korban és abban a társadalomban jellemző, sajátos helyszínhez köthető.

A masszózoknak egyébként sajátos konjunktúraciklusaik vannak. Egyeseket felkapnak és sok vendégük lesz; ilyenkor alig lehet időpontot egyeztetni velük. Érdekes módon az a mechanizmus nem működik az esetükben, ami a magánpraxist folytató orvosokra oly jellemző: ők, ha csillagzatuk feljövőben van, jobb környékre költöznek és ezzel (a *multiplikátor*-hatással) tovább fokozzák ázsíójukat. A kissé talán földhözragadt gondolkodású kézműveslányok rendre féltik meglévő klientúrájukat, amely erősen helyhez kötött. Sajnos mit sem tudnak arról, hogy a humán szolgáltatásokban, ahol a termelékenység sehogy sem növelhető, nagyon fontos a vállalkozás *méretezése*. Ez a figyelmes és mindenekelőtt kritikus szem számára jól látható a turizmustól az oktatáson át egészen a színjátszásig. A konjunktúráról megszedült szolgáltatót ugyanakkor egyik hónapról a másikra elejt hódoló közönsége, a nyilvánosság más színek, más húsok, más extrák felé fordul a tömeggízlés szeszélyeit követve. A konjunktúra napjaiban magukat önkizsákmányolva dolgozó, túlórázó, egy influenza esetén patikustól kéz alatt kihozott antibiotikummal öngyógyyszerezve továbbszolgáló munkások egykönnyen hoppon maradnak.

Fejtegetésében idáig érve a közgazdász most elővette egy másik feljegyzését, egy utcalányokkal készített riportot, amit még az egyik nyáron, a vonaton olvasott és kutatói igényeire formált, szövegszerkesztésre képes, virtuális billentyűzettel ellátott maroktelefonjával nyomban kijegyzetelt, fájlba írt és este

otthoni számítógépében archivált. Már teljesen felhagyott a cédulázással és gondolatai papírra jegyzésével is. Sok kollégája zsebmagnót használt, ám ő egy erre kitalált számítógépes programot szerzett és így rögzített minden jó gondolatot. Amióta pedig megjelent az első szövegszerkesztésre is alkalmas mobiltelefon, azóta végképpen nem hagyott elszállni egyetlen jó gondolatot sem, hanem telefonja érintőképernyőjén jegyzetelt. Arról persze, hogy mi látszik jó gondolatnak, illetve mi az valójában, Babits Mihály tréfásan sajnálatos esete citálható: a költő feljegyzéseiben olvasható, hogy egyik éjszaka felriadt álmából, pontosabban feleszmélt félálombeli merengéseiből, mert végre élete legjobb, legkifejezőbb négysorosának befejezése jutott eszébe, először csak az ütemében, majd a hozzáillő szavak is íziben megformálódtak.

A „dal szülte énekes” úgy érezte, végre szavakba önthette, mit gondol nemzedékek sora által neki továbbadott magyarságáról és megcibált hazája iránt érzett forró szeretetről – gyorsan mindig vele lévő jegyzetfüzete felé nyúlt és amúgy sötétben-félhomályban lejegyzetelte a drága két sort, átfutotta, még egyszer elmormolta magában, majd megnyugodva álomra hajtotta fejét. Reggel első gondolata volt a jegyzet, megijedt, hátha csak álmodta az egészet. De nem, a két sor ott állt, éppen csak velősnek nem tűnt már: „Magyar Péter, Magyar Pál, hegedűvel muzsikál...”

Végül, ami a marketing legvaskosabb elemét, az árképzést illeti, az utcalányok kontrasztosan összehasonlíthatók a masszözökkal. Előbbiek tevékenysége a férfiak autójában zajlik. Egy forduló három-ötezerbe kerül, megrendelőtől függően. Képzeldük ugyanakkor el, ha a zöldségárus is a betérő vendég fizimiskájára szabná árait! (*Ez amúgy a főváros külföldiek által lakott negyedeiben bizony előfordul*). Ha a kuncsaft – aki, mint ismeretes, adott esetben akár egy Elisabeth Hurleyt *relativizáló* Hugh Grant is lehet – kicsinyég tovább tart igényt a szolgáltatásra, akkor félóránként háromezerrel ugrik a taxiórájuk teljesítménye. Ezek a szinte mindig kissé elhízott, szerény adottságú nők saját biztonságuk érdekében nem szívesen vállalnak extrákat. A lakáson dolgozó szexmunkásoknál az extrának más a jelentése, a lányok formája sokkal kidolgozottabb, fizimiskájuk barátságosabb. Ugyanakkor a tarifa alig-alig drágább, legfeljebb a rezsiköltségek függvényében.

A könnyű vér fokozatai

Azt, hogy a szexmunkás szakmában a szokásosnál nagyobb lelkiemelőre van szükség, az a kezdők elkezdhetetlen „betörésében” mutatkozik meg. Ezt a bizalmas területet explorálni Valgathának minden tapasztára és a szolgáltatók esetében beleérző képességére szüksége volt. Bizalmas ez a terület, mert itt rejlik a piaci versenylőny egyik fő forrása. Választékos beszéde szerencsére nem annyira valami lelki finomkodás tükré volt, hanem inkább egy erős felettes én szüntelen működésének eredménye. Nem úgy rágta meg mondanivalóját, mint egy állandóan kritikus helyzetben vergődő ember tenné, nem is rágta meg végül is. A szavak úgy születtek ajkán, mint ahogy a késztermékek kerülnek elénk, ha egy gondosan berendezett bolti enteriőr előtt sétálunk el. Empátiájának lényege szerint csak akkor beszélt, ha mondanivalója volt. Mondanivaló pedig csak indokolt esetben és átgondolt-átlátott gondolati szituációkban lépett föl nála. Ha ezek a keretfeltételek nem forogtak fenn, Valgatha inkább hallgatott. Beszédesen tudott hallgatni, úgy, hogy ha valaki kapcsolódott e sokat sejtető várakozásához, akkor nyomban ki is került erős öncenzúrája hatalma alól és felvillanyozó szempontok hozzáadásával továbbszótte a beszélgetés fonálát. Ahhoz lehetne hasonlítani ezt a lelkiállapotot, mint amikor a látszólagos depresszióban fetregő ember hirtelen telefonon egy vonzó programajánlatot kap és nyomott lelkiállapotáról egycsapásra kiderül, pusztán unalomról volt szó, és az is a múlté lett.

Dirck Baburen: A kerítőnő

Itt van, Tököli Márta esete, aki felmenő ágba jutott, jól menő és ennél fogva túlterhelt szalontulajdonosként ad fel hirdetéseket, hogy erotikus munkára társat felvesz. Ez az asszony Zugló egyik legszebb, szecessziós bérházának tetején ütötte fel tanyáját. Az ő iparkezdése a messzi múlt kódéba vész, annyit mindenesetre elárult, hogy ő igazán mindent kipróbált a polgári megélhetés érdekében, mielőtt az éjszakát választotta volna. Még gyógynövény-gyűjtögető közmunkaprogramban is részt vett, mert azt hitte, ez a részjövedelem a felszínen tartja majd. A közgazdásznak feltűnt, hogy az egyik piroslámpás ház is külterületen épült, vette magának a fáradságot és kikerestette az építési engedélyt az önkormányzatnál: nos abban gyógynövény-szárító szerepelt, mint az építési engedélyt indokolni képes gazdasági funkció. Visszatérve Mártára, ma már önállóan megél, sőt alkalmazottat is tart. Hirdetéseire ma Magyarországon – mint minden más álláshirdetésre – *munkaerő-toborzásnál* elvárható mennyiségű jelentkezés érkezik be. A felvételre jelentkezők túlnyomó többsége, még az akkurátusan megfogalmazott hirdetés esetén is, nem eléggé motivált és elszánt ahhoz, hogy megragadja ezt a felkínált és az érintett lányok fejében nyilván már *motoszkaló* munkalehetőséget. Egy ilyen jelentkezés kritikus pont egy fiatalember életében és bár vannak szociális munkások, sőt pszichoanalitikusok is, akik gyűjtik a tudományos anyagot a hozzájuk forduló szexmunkások eseteiről, erről a lelki fordulóponttól keveset lehet egyelőre tudni. Az biztos, hogy ezek a fiatal lányok nem a gyermekkorukban családon belüli erőszak áldozatául esettek közül kerülnek ki, esetükben sokkal inkább az az ellentmondás tekinthető meghatározónak, amely a (munkaerőpiaci kínálati értelemben vett) nulla humántőkéjük és középosztályi életmódjuk, például az egészséges táplálkozásra törekvésük között feszül. Ha egy ilyen élethelyzetben nincs megbízható szülői háttér, akkor sok esetben a könnyű vér valamely mentálisan megélhető fokozata lesz a megoldás.

A jelentkezők volumene a munkanélküliek „szürke” tartalékserege nagyságára hívja fel a figyelmet: szürkének hívja őket a munkaügyi szakma, mert nem *láttatják magukat* munkanélküliként való regisztrációval, segílyt sem igényelnek, de ellentétben sok munkanélküliként bejegyzett emberrel, ők aktívan keresnek munkát. Feltűnt a megfigyelő közgazdásznak, hogy a kézműves-lányok érezhetően olcsóbban élnek, mint mások. Sok beszállítójukat (az asztalostól az autószerelőig) – ha egy mód nyílik rá – csak részben fizetik készpénzzel, inkább saját munkájukkal járulnak hozzá az alkalmi költségekhez, és lehetőség szerint beszámíttatják azt. Magyarán, kielégítik ezeket a férfiakat. Az üzlet természetesen nem úgy köttetik, hogy előbb van a beszállító és aztán az üzleti ajánlat. A beszélgető vendég ajánlja általában fel a barter lehetőségét.

A Mártánál jelentkező két konstrukció között választhat. Az egyik, mint a fodrász, placcot kap, és ezért bért fizet. A saját bevétele egészében az övé marad, rezsi a bérbeadót terheli. Saját bevételnek számít az ő telefonján befutó vendég. A másik megoldás, amelyet már inkább üzleti modellnek nevezhetnők, abban áll, hogy a *senior partner* részesedést kap minden ügyfél-keltette forgalomból, cserében pedig nemcsak álláshelyet, hanem mosást, technikát és kommunikációs infrastruktúrát biztosít, valamint átvállalja a marketing költségeit. Ebben az esetben a megszervezett logisztika szinergikus előnyöket biztosít: a megrendelők hívásai egy „központi” számra futnak be és igény, időpont-egyeztetés és elfoglaltság szerint kerülnek leosztásra.

A jelentkező lányok ugyan mind erre a második modellre hajtanak, de túlbecsülvén elszántságukat, rendszerint nem bírják az iramot. Nem bírják erkölccsel (vagy inkább *zsígerrel*), nem bírják kézi erővel (ironikus módon a lányok egykönnyen csonthártya-gyulladás, népszerű nevén *teniszkönyököt* kaphatnak), nem tudják rászánni az időt, nem bírják idegekkel az állásidőt, nem tudnak nem különbséget tenni a vendégek között, és végül nem kívánnak már szolgáltatót sem – lefalcolnak. A szálas Márta, az egykori labdajátékos versenyző, ma már megkérgesedett lelkű szexmunkás, ajka körül egy enyhén rajzolódó *szopós* ránccal és az ezzel a tevékenységgel szükségképpen együtt járó, rossz progressziójú fogágy betegséggel. Bizony, aki a szájával dolgozik (talán még az ismert *szájukkal és lábukkal festő fogatékos képzőművészek* is, de, teszem azt, az ebben a tanulmányban felemlített Sartre is), az óhatatlanul dohányzik is – ez a sokszoros terhelés pedig gyors állapotromláshoz vezet. Emlékezetes eset volt évtizeddel ezelőtt, amikor egy darabolós gyilkos dolgozott Budapesten és a nyomozást vezető szakember a példásan karbantartott fogazatból „külföldi” áldozatra gyanakodott. Ez a brutálisan leegyszerűsítő megközelítés sajnos a szexmunká-sokra a legtalálhatóbb

Ő már „túl van jón és rosszon”, nem érzi különbséget a vendégek kívánságai körül, ennek megfelelően nem is határolja le kínálati palettáját, így hát nem is állhatja a kezdők „tétovázását”. Már nem egészen fiatal, hajtós munkaadóként türelmetlen velük: nem tudja kivárni, amíg választottjában megéri az elszáns. Így szélnek ereszti egyik jelöltjét a másik után. Márta nem ismeri a *káderfejlesztési* terv logikáját, nem tudja azt, hogy a megfelelő munkaerő kiválasztása után neki már anyagi veszteséggel jár az esetleges kudarc. A kirúgott lányok pedig szitkozódhatnak, sajnos nem tudják megfogalmazni magukban azt az árnyalatnyi különbséget, hogy ők lelki konstitúciójuk szerint ugyan érettek kézműves szakmára, de nem elég elesettek ahhoz, hogy lemondjanak a különbségtétel jogáról, és egyáltalán ne disztíngváljanak. Ha ezt a karakán elhatárolódást meg tudnák tenni (ők inkább szeszélyként élik meg ugyanezt), adott esetben egy szimpatikusabb testű vendégnek hitelbe is dolgoznának, másokkal viszont éreztetik viszolygásukat. Sőt arra is van példa a mai Budapesten, hogy szolgáltató nem vállal 40 év feletti (lassabban elélvező) testet – akkor legközelebb már tárgyalóképesebbek lennének, és nem kerülnének *kölcsönös megtévesztésbe* az új munkaadóval.

Valgatha az alábbi közigazgatásilag hasznosítható breviáriumban összegezte vizsgálódásainak a szociológiai tapasztalatok mellett levonható üzlettudományi vonatkozásait: szociológiailag a masszörök a prostitúción belül egy dinamikus és messzemenően szekuláris szubkultúrát képeznek, amely elsősorban a mélyről jövő és eredeti felhalmozásukat megvalósító felvilágosult nők számára nyújt feltörekvési lehetőséget. Ennyiben ez a szcena a yuppie-lányok kelet-európai előképének felel meg.

■ Feltűnő a piacszabályozás teljes hiánya, pedig amiképpen a taxisok droszt-engedélyhez juthatnak létszámuk limitálása céljából, azonképpen céhesednének a kézműveslányok is, ha sikerülne dekriminalizálni magukat. Erre akkor nyílna esélyük, ha sikerül differenciálniuk, megkülönböztetniük magukat. Addig is, amíg ez a dekriminalizáció a politika napirendjére kerülhet, szakítani kellene azzal a silány helyzettel, hogy az ÁNTSZ helyett egyelőre az árak végzik el a hatóságilag megszabott közegészségügyi minimumfeltételek dolgát: a lepedő cseréje például a legalsó árkategóriában még el-elmarad.

■ „Sportértéke” van minden masszázsnak (a *wellness* turisztikai fogalomkörén belül)! Valamint létezik alkalmanként egy bizonyos, széles értelemben vett „szabadidős” vonatkozása is, amely egészen a túrizmus-promócióig nyúlhat. A természetgyógyászati-orvosi masszázs mellett bűvópatakként egzisztáló erotikus masszázs pedig a maga piaci szegmensében iparpolitikailag is fontos kiegészítő elem. Egyetlen orvosi természetű kontraindikációja van: bizonyos függőség illetve egy sajátos szexuális passzivitás kialakulhat.

■ A migrációs-foglalkoztatási hatás vonatkozásában látni kell, hogy a szexipar európai szinten egy kisebbfajta női népvándorlást indukál. Magyarország azonban ebből javarészt kimarad, mi inkább csak adunk „munkaerőt” Európának, azt is korlátozott módon, befogadásról nagyon-nagyon megszárt módon lehet csak szó. Európán kívülről pedig végképp alig.

■ Az államigazgatásban nem lehet tárgyalópartnernek tekinteni a Prostitúáltak Érdekvédelmi Szövetségét mindaddig, amíg az, minden empirikus ismeretanyagának ellentmondva kitarthat álláspontja mellett, és a szexipart az érintettek szabad választásának tekinti. Valójában itt mindegyik szegmensben, még a legemancipáltabbban is, tetten érhetőek olyan obskurus vonatkozások, amelyek tartósan megkülönböztetik ezt az iparágat a többitől. Ha tehát reglementációról nem is lehet szó, ez nem jelenti azt, hogy ne vigyük véghez a dekriminalizációt.

Valgatha ezekkel az észrevételeivel betetőzte bestiáriumnak becézett esetfeldolgozásait. Szakértői jelentésében arra tett javaslatot, hogy szociálpolitikai teszt legyen kifejlesztve arra, hogy valaki áldozat-e, mert meglátása szerint az esetek erősen szóródnak, tehát a lányok – mint Magyarország Kelet és Nyugat

között – „kompozni” a (jogi értelemben vett) elkövetői és (a szociálpolitikai értelemben vett) áldozati státusz között. Ez az alapkérdés legalább úgy operacionalizálható, ahogy a szociálpolitikában alkalmazott *jövedelemvizsgálat* pragmatikus választ tud adni ma sok ország közigazgatásában arra a fogas kérdésre, hogy ki tekinthető *rászoruló szegénynek*. Az *információs aszimmetria* kategóriájának alkalmazásával megértette a nagyvárosi masszázsszcéna egyik fontos mozgatórugóját, és ezzel a dolog a továbbiakban már megszűnt érdekesnek lenni számára.

GLOSSZÁRIUM

ANTROPOLÓGIAI KONSTANS – A valamennyi kultúrában megtalálható viselkedésformákat antropológiai konstansoknak vagy *kulturális univerzáléknak* nevezzük.

Ezekben belül az értékek és viselkedésminták tekintetében már nagy különbségek mutatkoznak.

APOR VILMOS győri püspök apácákra törő katonák előtt vesztette életét 1945-ben.

BENAMY, SÁNDOR „Rémtettek a szex és a téboly világából”, Budapest 1986.

A **FEMINIZMUS** felfogása a prostitúcióról: A mai feminizmus az üzletszerű kéjelgés keresleti és kínálati oldalát azonos morális megítélés alá igyekszik vonni. Tehát a munkaadó prostitutor, a megélhetési prostituált és a bóklászó kliens egyaránt részesei egy üzleti tranzakciónak és együtt kell viselniük annak stigmáját is. Ám e jogos stigmatizálástól göröngyös út vezet a betiltásig. Ezért aztán a militáns feminizmus eddig egyetlen országban vitte keresztül ezt a maga képére formált szextörvényt. Svédországban ma csak a fizető felet büntetik hat hónapig terjedhető elzárással, az áldozatnak tekintett szolgáltatót „felemelik” – azaz kényszerkezelik, szociális munkások kezelésének tárgyává teszik. A mai feminizmus felfogásának és különösen azebből következő gyakorlatnak az a gyenge pontja, hogy a jobboldali konzervativizmussal taktikailag karöltve a viktoriánus korba taszítaná vissza a férfi szexualitást. A *szabad* és a *tilos* tereinek neofita buzgalommal átélte újralfelfedezésével és a nyomában újra fellépő kirekesztő mechanizmusokkal láncra vernék a családi hálószobán és a nemzés funkcionalitásán túlmenő nemiséget. A betiltás az elnyomást-elfojtást eleveníti fel, és a Freud előtti időkbe veti vissza az időközben toleránssá vált társadalmi gyakorlatot. Nem gondolom, hogy minden férfi szexualitásának része a rövid utas vadászat, de határozottan képviselem azt a nézetet, hogy nagyon kevés morális következtetés vonható le a prostitúcióból. Betiltani pedig csak a férfinem szexualitásának semmibe vételével lehetne azt.

A FEMINIZMUS OSZTÁLYOZÁSI RENDSZERE

<p>I. AZ IDEOLÓGIÁK</p>	<p>PROHIBICIONIZMUS</p> <p>A prostitúció elvének hallgatólagos elfogadása</p> <p>A prostitúció zavart, veszélyt jelent a közerkölcsre és a közrendre</p>	<p>REGLEMENTARIZMUS</p> <p>Társadalmi jelenség, mint „szükséges rossz” elfogadása</p> <p>A prostitúció veszélyt jelent a közerkölcsre és a közrendre</p>	<p>ABOLICIONIZMUS</p> <p>A prostitúció, mint egyéni magatartás elfogadása</p> <p>A prostitúció veszélyt jelent a közerkölcsre és a közrendre</p>
<p>II. A KÖVETETT CÉLOK</p>	<p>PROHIBICIONIZMUS</p> <p>A prostitúció és szervezetének tilalma</p> <p>A prostitúció zavart, veszélyt jelent a közerkölcsre és a közrendre</p>	<p>REGLEMENTARIZMUS</p> <p>A „házakba” és „zárt negyedekbe” szerveződött prostitúció engedélyezése</p> <p>Az illegális prostitúció korlátozása</p> <p>A nemzetközi kereskedelem megakadályozása</p> <p>A közrend, a közerkölcs és a közegészség védelme</p>	<p>ABOLICIONIZMUS</p> <p>Egyéni alapon és bizonyos feltételek mellett a prostitúció elfogadása és engedélyezése</p> <p>A prostitúciós szerveződés tilalma</p> <p>A nemzetközi kereskedelem megakadályozása</p> <p>A közrend és az erkölcs védelme</p>
<p>III. AZ ALKALMAZOTT ESZKÖZÖK</p> <p>1. A prostitúció helyei</p> <p>2. Rendőrségi nyilvántartások</p> <p>3. Orvosi felügyelet</p>	<p>PROHIBICIONIZMUS</p> <p>Tilalom</p> <p>Nincsenek</p> <p>Nincs</p>	<p>REGLEMENTARIZMUS</p> <p>A „házak” és a „zárt negyedek” elfogadása</p> <p>Vannak</p> <p>Csak a prostituált személyek számára van. Felügyelet az erkölcsrendészethez tartozó nőgyógyászok felelősségére.</p>	<p>ABOLICIONIZMUS</p> <p>A prostitúció, mint egyéni magatartás elfogadása</p> <p>Elvileg nincsenek!</p> <p>Elvileg nincs!</p>

(Fehér Lenke és Forrai Judit: Prostitúcióra kényszerítés, emberkereskedelem. SZCSM, Nőképviselési Titkárság 1999.)

BASILINE – időben elhúzódó vizsgálatok esetén, pl longitudinális felvételeknél a kiinduló helyzet, amivel a fejleményeket összehasonlítjuk.

BEAUVOIR, SIMONE DE: – A második nem c. úttörő munkájában (Gondolat 1969) fejezetet szentel a prostitúciónak, annak minden formájával egyetemben.

ÉLETVILÁG – szociológiai műszó, mindarra vonatkozik, amely nem fedhető le a társadalmi „rendszer” fogalmával. Ahol tehát a szerepek helyett személyközi interakció van, normakövetés helyett inkább érzelmi akarattnyilvánítás, stb.

DEKONSTRUKCIÓ – a kifejezést J. Derrida vezeti be a filozófiába a heideggeri destrukció – *Destruktion, Abbau* – fordításaként (*Grammatológia*, 1967). Nietzsche, Freud és Heidegger a proto-dekonstruktorok. Derrida dekonstrukciója a metafizika nyelvhasználatának és intézményrendszerének „lebontására, elemekre szedésére, rétegekre fejtésére” irányul. Derrida kiemeli, hogy a dekonstrukció nem módszer, nem kritika, nem analízis, nem aktus és nem is művelet, hanem „bekövetkezik”, esemény, amely nem vár a szubjektum elhatározására, tudatára vagy megszerveződésére.

EMANCIPÁCIÓ: A mi témánkban az a türelmi zónák létrehozását, a vállalkozói igazolvány kiváltásának engedélyezését és közegészségügyileg minőségbiztosított működési engedélyt jelentene. Ezzel oda lenne a prostituált és futtatójának kényszer-társasvállalkozása. A striciből így menedzser lesz, ha egyáltalán. A menedzser pedig leggyakrabban marketinggel foglalkozna, talán nemi kapcsolatot sem tartanak fenn. És mindenekelőtt – nincs pszichikai függőség! Magyarországon ettől messze vagyunk. 1993-ban az üzletszerű kéjelgés büntetőjogi kezelése átadta helyét a bírságotól, míg a prostitúcióra épülő cselekmények büntetendősége megmaradt, sőt súlyosabban fenyegetetté vált. A **tiltott kéjelgés szabálysértési alakzata** egyáltalán nem szűnt meg, ami továbbra is kifejezi a társadalom erkölcsi rosszallását. Ennek következtében viszont a prostituált **áldozati státusa** nem jelenik meg olyan egyértelműen, mint ahogy az szükséges lenne. Márpedig enélkül nem bontható meg a korábbi kölcsönös büntetendőség által is megerősített sorsközösséget a prostituált és az őt ilyen tevékenységre rábíró, kényszerítő, e kényszerpályán tartó s abból profitáló személyek között.

HUSZITA BETÖRÉSEK – Fényes Elek írja Magyarország geográfiai szótárában, 1850-ben:

Derencsény kisközség Gömör vármegye rimaszécsi járásban 348 szlovákjuk lakossal. Régente Drench v. Derencs volt a neve; legrégebb tulajdonosa a Balogh-nemzetség volt. 1297-ben Balogh Domokos és Miklós kapták meg; utóbb fia, László, a Derencsényi nevet vette fel. A XV. században a csehek a falun alól a réten erődöt építettek, melyben Valgatha rablóvezér parancsolt. 1451-ben Hunyady János D. várát körülvette, a Balog folyó elzárása által a völgyet víz alá helyezte és Valgathát a vár feladására szorította; elvonultával azonban a csehek ismét visszajöttek, míg 1459. Hunyady Mátyás Gömör, Rimaszécs, Serke, Balog és több más várral együtt egészen hatalmába nem ejtette D.-t. Azt a sáncot, mely a Balog vizét felfogta, a nép mai napig Hunyady-sáncnak nevezi. A hős kormányzó eltávóztatása után az erősséget Valgatha ismét visszavette. 1459. Mátyás király maga ment vitéz seregével a cseh martalócok kiűzésére, hős vezére Rozgonyi Sebestyén egyfelől, a király maga másfelől egymásután foglalták el felvidéki nagyszámú váraikat. Derencsény is elesett. Az itt vívott csatában hullt el Krno híres huszita vezér, s azt a dombot, hol tetemei eltakarítottak, a nép máig Krnókának nevezi. A csehek elleni hadjáratok küzdelmes zajába a néprege egy szerelmi kalandot sző – Mátyás királyról, aki Zelmirába, a Valgatha cseh vezér tündérszép leányába volt szerelmes.

INFORMÁCIÓS ASZIMMETRIA – A non-profit szolgáltatók egyik számon tartott versenylőnye az üzleti vállalkozásokkal szemben. Sok olyan humán szolgáltatás van, ahol a kiszolgáltatottság okán vagy a bizonytalanság más okából fontos, hogy az ügyfélnek bizalma legyen a szolgáltatóban. A bizalom egyik lehetséges forrása az, ha tudjuk, nem értünk a kapott dolog természetéhez. André Gorz, aki az alábbi szavakkal elemzi a prostitúciót, mint humán szolgáltatást, nem teszi meg azt a megkülönböztetést a prostituáltak között, amely alapján a kézműveslányokat mesterségbeli tudásuk alapján emancipáltaqbbnak lehetne tekinteni. Az egyik „munkája” a másik élvezetét szolgálja. Nincs más tárgya, mint maga ez az élvezet. A kliens élvezete nem egyéb, mint a személyén „elvégezett” munka elfogyasztása. Ez a fogyasztás közvetlen és egyértelmű, nincs szüksége terméken keresztül való közvetítésre. Épp e közvetlen mivoltában különbözik az ilyen szolgáltatás révén nyert

élvezet attól az élvezettől, melyet a mesterszakács „remeklése” nyújt a fogyasztónak. Ezt az élvezetet a kliens minden külön indoklás nélkül követelheti. Ez rögtön megkülönbözteti a prostituált „munkáját”, mondjuk, a *gyógytornásznotól*. Az utóbbi is az ügyfelek fizikai jóléte érdekében fejti ki munkáját, amazoknak azonban „motiválniok” kell megrendelői igényüket; annak indokoltságát valamilyen diagnózis van hivatva megállapítani, s ezt követően a terapeuta a maga független szakértői döntése alapján fog kezelésmódot alkalmazni. A „kezelés” szolgáltatója tehát, jóllehet az ügyfél jól-létére törekszik, nem válik *eszközzé az ügyfél élvezetének*. Épp ellenkezőleg, ő uralja a helyzetet: ő szabja meg a végrehajtandó műveletek természetét, s a maga személyét, csak egy olyan, előzetesen kodifikált eljárásorozat keretein belül állítja ezek szolgálatába, amely felett mindvégig teljességgel képes ellenőrzést gyakorolni. Az eljárás technikai jellege áttörhetetlen sorompó: megakadályozza a terapeuta személyileg elkötelezett, s esetenként cinkosság, illetve teljes intimitásig fajuló bevonódását. A prostituált „munkájában” a helyzet ennek pontosan ellenkezője. Technikai szaktudását az ügyfél által magyarázatot, indoklást nem igénylő módon megszábotott módon kell működtetnie.... A technikai szakértelem felbukkan tehát a pénzen vett kapcsolatban, de megváltozott alakban és sajátos funkcióban. Arra van szükség, hogy a prostituált birtokában legyen a színlelés művészetének. Az a funkciójuk, hogy egy olyan szándéknak vagy elkötelezettségnek az illúzióját nyújtsák, mely igazából nem létezik. A személyes felkínálkozást és odaadást színlelik. A színlelés technikai eljárásai lehetővé teszik a prostituált számára, hogy kívül helyezze magát azon a kapcsolaton, mely a maradéktalan elköteleződésről szól”. (...) Ellentétben, a szolgáltatóiparban dolgozó mindazon szereplőkkel, akik nagy szakértelemmel képesek a vevő iránt érzett cselekvő kész odaadás, a jó kedély, az őszinteség, a rokonszenv s effélék látszatát kelteni, a prostituált nem szűkítheti le a maga szolgáltatását a bolti előzékenység, szívélyesség és szolgáltniakarás lényegét alkotó gesztusok és formulák rituális komédiájára. Azt adja, s ezt nem lehet színlelve tenni, ami a legszemélyesebben ő saját maga: a testét, vagyis azt, amiben saját maga számára létezik, s ami „hordozója” mindazon élményeknek, amelyek megélt életét teszik. Az ember nem szolgáltathatja ki a testét anélkül, hogy saját magát is ki ne szolgáltatná vele, nem bocsáthatja használatra anélkül, hogy ez meg ne alázná. A „szexuális szolgáltatás” csak akkor lenne besorolható a többi piaci szolgáltatások közé, ha lebontható lenne olyan technicizált és standardizált tevékenységek sorozatává, amelyeket előre meghatározott cselekvéssor szerint bárki bárkin elvégezhet anélkül, hogy magát ki kellene szolgáltatnia. Csak ebben az esetben válhatna a „szex” azzá a racionalizált „munkává”, melynek eredményeképpen, kodifikált és az orvosi beavatkozással rokonítható technológiát követve valaki úgy juttathat orgazmushoz egy másikat, hogy nem kényszerül saját maga (tényleges vagy színlelt) felajánlkozására és átadására, intim kapcsolat színlelésére.

KATONAI PROSTITÚCIÓ – a hadműveleteket mindig kísérik a legkülönbözőbb rendű és rangú magánvállalkozók: markotányosnők, rendfenntartók, villanyszerelők, stb. és persze prostituáltak is. Megkülönböztető mozzanat ugyanakkor, ha a hadsereg, mint szervezet van jelen ezekben a tranzakciókban vagy (ami az orosz változat) szabad rablást-dúlást engedélyeznek a katonáknak. *Lie, John (1997) 'The State as Pimp: Prostitution and the Patriarchal State in Japan in the 1940s', Sociological Quarterly* vol. 38, no. 2, pp. 251-263.

KOGNITÍV DISSZONANCIA – Leon Festinger szociálpszichológus ezzel a kategóriával jelöli azt a mindennapi életből untig ismert jelenséget, amikor (utólagosan és magánhasználatra) *ésszerűsítjük* cselekedeteinket. A sokszor érthetetlen, értelmetlen vagy abszurd cselekedeteinket is.

MALAPARTE, CURZIO: Kaputt, Európa kiadó 1966

MUNKASZOLGÁLAT – a weberi szociológiában az önkéntes és a kényszermunka a *liturgia* fogalmában lett általánosítva, mint ingyenes természetbeni hozzájárulás elsősorban közösségi szükségletekhez. Ennyiben tehát az *önkéntesség* mozzanata másodlagos az *ingyenességhez* képest. Az effajta általánosítás jogosságára megvilágító példa lehet a hadköteles sorozás, illetve zsoldos-professionális hadsereg – mindkettő önkéntesnek tekinti magát. A weberi liturgia-fogalom rekonstrukciójához illetve a non-profit szervezetek számára végzett társadalmi munka fogalmának korrekt szociológiai megalapozásához lásd: Kelen, András “The Gratis Economy”, CEU Press, 2001.

PROSTITÚCIÓ DEFINÍCIÓJA

Betlen Anna : Törvény és prostitúció – vitairat. Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkársága, 2002.

André Gorz: munkaszociológiájában kiérleltebb definícióval szolgál : „A prostituált (akár férfiról, akár nőről legyen szó) arra kötelezi magát, hogy meghatározott ideig tartó meghatározott fajtájú élvezettel szolgál. Az ügyfél az áruviszony tárgyát képező szolgáltatást, díjazásban nem részesülő partnertől azonos minőségben és mennyiségben ilyen rövid időráfordítással nem szerezhetné be. Vagyis használati érték keletkezik. Mindazonáltal nyilvánvaló ellentmondás van a szolgáltatás természeté és árusításának módja között. A piaci cserében a vevő és az eladó meghatározott időre szerződéses viszonyba kerülnek egymással; a kifizetés megtörténte után e viszony felbomlik, mert nem tartoznak immár egymásnak semmivel, semmi közük többé egymáshoz. Az eladói kínálat szempontjából a vevő arctalan egyed; bárki mással felcserélhető. A fizetőképesség a szükséges és elégséges feltétele annak, hogy a vevőt kiszolgálják. Nos, ebben a sajátos esetben, az ügyfél kinek fizetőképessége elegendő jogcím arra, hogy vásárlóként lépjen fel a prostituálttól azt várja el (s kapja meg), hogy olyan szolgáltatást nyújtson neki, a vásárlónak, amit az ő kénye szab meg, semmi más, mint személyes vágykielégítése okán. A piaci üzlet, persze, szabott áron megy végbe, de ezt az árat a kliens személyére szabottan állapítják meg csakúgy, egyébként, mint a szolgáltatás természetét is. A kereskedelmi tranzakció teljességgel a privátszféra keretein belül bonyolódik, s egy privát módon megfogalmazott igényhez idomuló szolgáltatásra vonatkozik”. (...) Fizess, és azt csinálhatsz velem, amit csak akarsz. Ebben az egyetlen mondatban minden benne van. A prostituált szuverén szubjektumként követeli ki fizetését, ám amint ennek az igényének elég tétetett, felszámolja saját szuverenitását, hogy rögtön átalakuljon a fizető kliens eszközévé. Olyan szabad egyénként lép tehát fel, aki azt játssza, hogy rabszolga. Az általa nyújtott szolgáltatás színlelés. Nem is titkolja ezt. Ezzel, egyébiránt, az ügyfél is pontosan tisztában van. Tudja, hogy nem vásárolhat meg igazi érzelmeket, igazi cinkosságot. Ezeknek színlelése az, amit megvesz. Amit kér, az végezetül csak annyi, hogy e színlelés igazabbnak lássák az igazi érzelmeknél, s képzeletben úgy élhesse meg a fizetett kapcsolatot, mintha az igazi lenne. André Gorz: *Métamorphoses du travail*. Paris, Éditions Galilée, 1988, 182 185. old. (Fordította: Léderer Pál)

– Statisztikailag az egyetlen adatforrás a bűnügyi statisztika. Ezen kívül, távolról még releváns lehet: <http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/>

PROSTITUTOR – Magyarul strici. A korlátok nélküli beáramlástól védi ezt a féllegitim piacot, épp úgy, mint a gazdaság más szeleteiben a céhek és licencadó kamarák. Funkcionális szerepe tehát nem kevesebb, mint e féllegitim szféra *önszabályozása*. Ezt a szerepet ugyanakkor erőszakos eszközökkel valósítja meg – ezért a prostitutor-szerep akkor is illegális marad, ha maga a szféra esetleg tovább emancipálódhat. Fehér Lenke mondja a maga hűvös megközelítésével: „A türelmi zónák megállapítására nem azért fog sor kerülni, mert a társadalom egyetért a prostitúció létezésével, hanem azért, hogy lehetővé tegye az erőszak és kizsákmányolás légkörében élő prostituáltak az önállósodását, *leválását* az őt védelmező prostitutor cseppet sem önzetlen gondoskodásáról.”

RAWLS, JOHN – a reflektív equilibrium fogalma Rawlsnál a szakmai közösségekben lezajló szakmai viták tapasztalataira utal, arra tehát, hogy ilyenkor – etikailag szinte egyedülálló módon a társadalomban – a jobb érv erejével diadalmaskodhat egy álláspont. Az ilyen dialógusban kikovácsolódó nézetekről mondhatjuk, hogy reflektív egyensúlyban vannak. Ez a gondolat utat talált Jürgen Habermas szociológiájába is. A torzításmentes kommunikatív viszony úgy fordítható le a mi témánkra, hogy a szexben is csak csak kommunikatív viszonyokra kell törekedni, mentes legyen tehát a hatalomtól és az árujellegtől. Lásd még : Stephen Cohen and Damian Grace, 1998. *Business Ethics*. London: Oxford University Press, p. 9.

REGLEMENTÁCIÓ – A definíció mellett jól rávilágít e megközelítés logikájára, ha idézünk egy régi szerzőt. Weisz Dániel 1878-ben az alábbi számítással igyekezett megbecsülni, milyen bevételre számíthatna a székesfőváros, ha a legalizálásért cserébe adózásra bírná Venus szabadalmazott papnőit: „Hogy mekkora jövedelemre lehet egy szabályozott prostitúció útján kilátás, azt a következő példa fogja feltüntetni, bár előre is megjegyezzük, hogy a példa csak egy oldalát érinti a prostitúció ügyének. Az itt közlendő számokból is ki fog tűnni a nagy eltérés a valóság, s a rendőrség által bevallani jónak látott állapot között, ki fog tűnni továbbá a hanyagság, melyet a közigazgatás ez ágával foglalkozó tisztviselők tanúsítanak. A rendőrség könyveiben 1877. évről 800 bejegyzett kéjleány van kimutatva, kik szabályszerű orvosi megvizsgálás alá esnek. Már pedig, ha az előljáróságok 147 engedélyezett intézet bezárását indítványozzák, melyek mindegyikében az örömléány-

ok állandóan laknak, akkor kétségkívül háromszor annyi bordély van Budapest területén; ha most minden bordélyra csak négy örömlényt számítunk, úgy Budapesten a rimák összes száma közel 1600-ra rúg. E szám pedig inkább alacsony, mint magas, mert nem vettem számításba mind azon rimákat és szabad személyeket, kik türelmi bárcával felfegyverezték. Márpedig ebből a számból az következik, hogy vagy nem áll 800 kéjleány semmi rendőri felügyelet alatt, vagy pedig ez a 800 kéjleány csak bizonyos emberek számára létezik. A mondott számokkal furcsa ellentétben áll a városi főorvos folyó évből közzétett kimutatásának számeredménye, mely szerint 1878. évi március hóban orvosilag 57 bordélyban 256 kéjleány vizsgáltatott meg. Ha ez adatot hitelesnek vennők, úgy azt kéne hinnünk, hogy 1877. év vége óta f. évi márciusig a rimák száma Budapesten 500-al csökkent...” Replika, 1996/21-22 összevont száma.

SUETONIUS: A césárok élete, Európa kiadó, 1986

VERDINGKIND – A huszadik század első felében svájci farmokra a „fehér rabszolgaságot” megközelítő viszonyok közé kihelyezett, árvaházakban felnőtt fiatalok esetéről egyelőre hiányzik az átfogó történeti feldolgozás. Esettanulmányok és visszaemlékezések ugyanakkor már rendelkezésre állanak. Ilyen Turi Honegger 12 kiadást megért életírása „Die Fertigmacher“. 2004, Verlag Huber. Megjegyzem, a sztálinizmus idején a kelet-európai szocialista országokban is rendszerré emelték azt, hogy a párt belharcainak áldozatul esett kommunisták gyermekeit nevelőszülőkhöz adták, esetenként teljesen megfosztva őket identitásuktól.

VIDÉKI PROSTITÚCIÓ – J. Rossiaud így ír a középkorban dívó nem-városi prostitúcióról: „Tartózkodjunk attól, hogy a várost véljük a pénzen vett szerelem számára kedvező egyetlen környezetnek. A városi irattárak anyagában futólag elejtett néhány utalás fényt vet a vidéki-falusi prostitúció virágzására. Nemcsak a nagy szegénységi hullámok következtében nőtt többszörösére az út mentén felajánlkozó nők száma, a faluról falura – kitartójukkal vagy nélkülük – vándorló csavargóleányok is felduzzasztották itt-ott a ‚sokakkal ismerős’ lányok kis csoportjait. Útvonalukat az ünnepek és a vásárok, a zarándokmenetek és a nagy mezőgazdasági munkák naptárához igazították. A félreeső gazdasági épületekben együtt lakó napszámosok és idénymunkások néha több napra vagy több hétre tartottak maguknak egy-egy ilyen kurvát, akit közösen használtak. Nem cselekedtek másként a lyoni vásárra szekérkaravánban érkező német kereskedők sem, és a több hétig tartó folyami utazást folytató csoportok is felszedtek a vízparton nőket, akikkel aztán a pihenőállomásokon töltötték kedvüket.” (... „Ami a tarifákat illeti, természetesen bajos lenne egységesen érvényes összeget mondanunk. Az egy garas mégis elterjedt árnak látszik végig a XV. századon keresztül a legkurtább rutinszolgáltatásért. 1462 júniusában egy szőlőmunkás nő napibére 2 garas volt, de a 15-17 éves „titkos lányok” 2–6 garast kaptak. A St.-Philibert-fürdőházban a vendégek – ők persze fogyasztottak is – 3–4 garast hagytak Jehanne Saignant-nál egy kellemes estéért cserébe” in: Prostitution, jeunesse et société dans les villes du Sud-Est au XVe siècle”. Annales ESC, 1976. március-április, 289–325. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Borai Ákos, 1997: Törvényjavaslat a prostitúció szabályozásáról.

In: A prostitúció és emberkereskedelem nélküli Európáért.

„Válogatás egy nemzetközi konferencia anyagából.”

1997. november 19., Kiadja a FEDIP-KIÚT VELED EGYESÜLET.

Fehér Lenke, 1996: Frauenhandel. Sozialwissenschaftliche Arbeitsgemeinschaft, Wien 1996. 1-48. old.

Forrai Judit: Férfi, és női utcai prostituáltak összehasonlító vizsgálata. Szenvedélybetegségek. Addictologies Hungarica VI. évf. 1998. 6. sz. 434-442. old.

Forrai Judit: Szegénység és bűnözés különös formája a budapesti utcákon: a férf, és a női prostitúció Belügyi Szemle 2. sz. 1999. 91-102. old.

